פרײַז 25 גראשען XIV·ער יאָהרגאַנג „Należytość pocztowa uiszczona gotówką“ „Radomer-Kielcer Leben“ (680) 35 הײַנט 10 זײַטען

Radom, dnia 27 Sierpnia 1937 r.
ראַדאָם, פרײַטאָג כ׳ אלול תרצ״ז
טעלעפאָן פון רעדאַקציע 15 - 18

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

פאַראַווע פאַרבערײַ
און כעמישע פּראַלניע
A.
HEMPEL
פאַבריק און צענטראַלע אַלטע שטאָדט 7
פיליעס:
זשעראָמסקי 1
זשעראָמסקי 21
זשעראָמסקי 59
טראַוגוטטא 11
קעלנער צו וואַשען צו 15 גר.

KIEROWNICTWO SZKOŁY
niniejszym podaje do wiadomości
iż dn. 25 sierpnia b. r wznowione
zostały ZAPISY kandydatów do
Pr. SZKOŁY DOKSZT. ZAWOD.
GM. WYZN. ŻYD. w RADOMIU.

Kancelarja Szkoły przyjmuje zapisy uczni codziennie od godz. 7-ej do 9-ej wieczór. w lokalu Szkoły powsz. im. Joselewicza Pl. Jagiellonski № 8

Kierownictwo.

דערמיט ווערט בעקאַנט געמאַכט, דאָס פון 25-טען
שפּעטעמבער ה. י. האָבען זיך אָנגעהויבען
אײַנשרײַבונגען פון קאַנדידאַטען אויף די
דערגענצונג׳ס-פאַך-שולע
בײַ דער יודישער גמינע אין ראַדאָם
די אײַנשרײַבונגען קומען פאָר טעגליך ה. י. אין די שעה׳ן 7 – 9 אָוונט. די קאַנדידאַטען דאַרפען זיך מעלדען אין לאָקאַל פון דער פאָלקסשול א. נ. יאָסעלעוויטש פּלאַץ יאַגעלאָנסקי № 8
די לײַטונג פון די פאַך-שולע
בײַ דער יודישער קהלה אין ראַדאָם.

Z okazji zaślubin n. towarzysza
p. *Ar. Rosenfelda*
z p. *Kl. Gutman*
życzą wiele szczęścia
Brith-Hazohar,
Brith-Hachajał,
Betar,
K-Tel-Chaj,
Masada

DR. MED. **Ludwik Wittels**
b. asystent wol. Klin. Okul. Uniw. w Kolonii (Niemcy) i Klin. Okul. U. J. P. w Warszawie (prof. Laubera)
OKULISTA - OPERATOR
PRZENIOSŁ się z Warszawy
do Radomia ZEROMSKIEGO 12

Przyjmuję
ZAMÓWIENIA
na
nadchodzące
ŚWIĘTA
CENY B. PRZYSTĘPNE
GARBATKA
WILLA GLUZMANA.

קומט הערען דעם חזן ענגעלשטײַן

אין צוזאַמענהאַנג מיט׳ן חזנים-קאָנקורס וועט הײַנט פרײַטאָג-צו-נאַכט און מאָרגען שבת אין דערפריה דאַווענען אין דער גרויסער שטאָדטישער שוהל
דער
פשעמישלער חזן **משה ענגעלשטײַן** אויף פּרובע
דער גאַנצער עולם ווערט געבעטען צו קומען הערען דאַווענען
ציטוויל. יוד. קהלה-פערוואַלטונג
אין ראַדאָם.

Rena Den
Wajnaplowa
WZNOWIŁA LEKCJE
GRY na FORTEPIANIE
dla utalentowanych
c e n y przystępne
ul. Kopernika 9 m. 14
godz. 11 — 13 i 4 — 7 po poł

ווילט איהר האָבען קלאָרע, זויבערע וועש, נײַע גאַרדעראָבעס, שנײַ-ווײַסע פאָרהאַנגען,
גיעט נאָר צו וואַשען און פאַרבען אין דער בעקאַנטער
כעמישער פאַרבערײַ און פּראַלניע פון דער ערשטקלאַסיגער פירמע
A. HEMPEL

Centrala **Stare Miasto 7** telefon 19 - 70
Filje Zeromskego 1
Zeromskiego 21
Zeromskiego 59
Traugutta 11

ווער ס׳האָט זיך נים איבערצײַגט זאָל פּרובען און וועט זײַן ענטציקט
פון דער שענער, עסטעטישער און פאַכמענישער ארבײַט.
ביליגע פרײַזען! פּינקטליכע אויספיהרונג
סאָלידע בעהאַנדלונג קומט און איבערצײַגט אײַך
צענטראַלע: אַלטע שטאָדט 7 אָפיצ. טעל 70-19
פיליעס: זשעראָמסקי 1, טראַוגוטטא 11
זשעראָמסקי 21, זשעראָמסקי 59

ביליג צו וואַשען קאַפּעלושען

די יעהרליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון דער גמילת-חסד-קאַסע ביי דער קהלה.

אין דער גמילת-חסד-קאַסע ביי דער יודישער קהלה א'ן ראדאם איז דעם פאריגען זונטאג פארגעקומען די יעהר-ליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג.

איידער די פערזאמלונג ווערט גע-עפענט גיעט דער פרעזעס דיאַמענט אג' איבערבליק וועגען דער טעטינקייט אין פערלויף פון יאהר. עס ווערט דערנאך אויסגעוועהלט אַלס פארזיצענדער פון דער פערזאַמלונג דער ד"ר פאסטמאַן און אַלס אסעסאָרען די ה"ה משה רו-בינשטיין, מ. באַרמייסטער און מ. צו-קער. אַלס סעקרעטאַר ה' אַרנאלד ראַ-זענפעלד.

דער פערלויף פון דער פערזאַמלונג איז געווען מאָמענטענווייז א שטורמי-שער. די ערשטע רעפליק איז פאַרגעקו-מען צווישען די ה"ה דיאַמענט און שמואל איידעלבוים. דער לעצטער האָט בערעכטיגט זיין נישט קומען אויף די זיצונגען פון קאַמיטעט, מיט'ן מאָטיוו, וואָס ביי זיין אויסוואהל פאַראיאַהרען איז געווען א מיינונגס-פערשידענהיים און די וואָס האבען קריטיקירט זיין מאנדאָט האָבען געהאַלטען, אַז ה' איי-דעלבוים פיהרט פאָליטיק, וואָס איז פאַר דער קאסע נישט געווינשען. הגם ער איז דאָך געוועהלט געוואָרען האָט ער נישט געוואָלט קומען, ווייל אשר קען ער טאָקע שאַדענען מיט זיין פערזאָהן די קאָסע. ביי דער געלעגענהייט דער-מאָנט ה' איידעלבוים, אַז מיט יאָהרען צוריק איז ער געוואָרען ענג פארן ה' דיאַמענט אין דער פערוואַלטונג פון דער קאָסע, דערפאַר, ווייל ער האָט געפאָדערט צו בעזייטיגען דעם בעאַמטען און דער גמ"ח-קאָסע ה' חיים פאר ארויסלעגען אג'אדרעסט אויף די גמינע הכנסות. (ה' איידעלבוים איז דאָן געווען דאָוואר און ה' חיים א געה. גמינע-בעאַמטער) און אויך דערפאר, וואָס ער האָט געקעמפט 4 יאהר, אז מ'זאל געבן הלוואות אויך אַרבייטער.

ה' דיאַמענט ענטפערט אויף דעם, אַז וואָס שייך דעם ענין חיים האָט ער זיך נישט געוואָלט אריינמישען, ווייל דאָס איז פאָליטיק, מעג זיין א קהל'שע, און די קאָסע האָט מיט קיין פאָליטיק נישט צוטוהן, בפרט נאָך ווען די גמינע האָט זיך נישט אויסגעצאָהלט קיין שום סובּ-סידיע פאַר דער גמ"ח קאָסע; ווידער וואָס אַנבעלאַנגט הלוואות פאַר אַרביי-טער, ווייזט אָן ה' דיאַמענט אויף'ן רעגולאָמין, וועלכער זעהט פאַר הלוואות פאַר בעלי מלאכות וואָס פיהרען איינענע ווארשטאַטען און פאַר קרעמער, אָבער נישט פאַר קיין אַרבייטער, וואָס אַרבייטען ביי יענעם, איבריגענס זענען דאָ בע-ריכטען, וואָס קענען בעשטעטיגען, אַז אַזוי ווי אין יאהר 1929 אזוי אויך אין יאָהר 1937 בעקומען אַרבייטער יאָ הלוואות און טאָקע צווישען די לעצטע זענען דאָ א סך, וואָס האָבען גורם גע-ווען א בעדייטענדען טייל פון פארפאַ-לענע חובות.

דער פאָלעמיק צווישען די ה"ה דיאַ-מענט און איידעלבוים ווערט פרידליך ליקווידירט און מען טרעט צו צום יווי-טערדיגען סדר היום.

פרעזעס דיאַמענט לעזט פאַר דעם קאָסע-בעריכט. אַלע הכנסות און הוצאות פון פאָריגען יאָהר. די ציפערען רעדען דיבּורים און בעווייזען אויף דער קאָ-לאָסאלער לייסטונג פון דער קאָסע לטובת דער שטאָדט און אגב אויף א פאָזיטיווער ערשיינונג, נעמליך: פון די 33 טויזענד זל. א דעפיציט, וואָס האָט זיך אנגעזאמעלט במשך די 11 יאָהר, איז געלונגען איהם צו פערקלענערען אויף 31 טויזענד זל. דאָס איז געשעהן דאָס לעצטע יאָהר. דער בעריכט, דער פראָטאָקאָל פון דער רעוויזיאָנס-קאמיסיע ווערען גענומען צו קענטניס פון אַלע פערזאַמעלטע.

ס'ווערט דערנאָך פאַרגעשטעלט דער בודזשעט אויפ'ן יאהר 1937/8. וועלבער איז עהנליך צום פאַריאָהריגען, הן מיט זיינע איינקונפטען והן מיט זיינע אויס-גאַבען. דער בודזשעט ווערט אָנגענומען און דערביי בעמערקט פרעזעס דיאַמענט, אַז ווען אַלץ זאָל איינפליסען נאָרמאָל, ווי עס איז פרעלימינירט, וואָלט געווען אַנ'עודף 3000 זל.

די ה"ה י. וויינגאַרט, א. ראָזענפעלד, מ. באַרמייסטער, ש. איידעלבוים ווייזען אָן אויף דער קליינער, נישטיגער צאהל מיטגלידער: אויף קנאַפע 2000 געניסענ-דע מיטגלידער, איז קוים דאָ 116 שטי-צענדע מיטגלידער. דאָס איז פשוט א חרפה פאר אזא שטאָדט ווי ראדאָם. זיי פאָדערען דעריבער אויף די נייע גע-וועהלטע פערוואַלטונג און קאָמיטעט צו אַרבייטען אינטענסיווער אויף דעם גע-ביעט, ווערבירענדיק לכל הפחות 1000 שטיצענדע מיטגלידער.

אין מיטען דער פערזאַמלונג ענטשול-דיגט זיך דער פאַרזיצענדער ד"ר פאָסט-מאָן, אַז ער האָט נישט קיין צייט און מוז אונבעדינגט אוועקגעהן. ער בעט צו בעשטימען א צווייטען פאָרזיצער. ה' באָרמייסטער לעגט פאָר אַלס פאַרזי-צענדען דעם ה' משה רובּינשטיין, וועל-כער ווערט דורך די פערזאמעלטע אָנ-גענומען, ביי א שטילע אָפּאָזיציע מצד די האָנדווערקער פון רוויינסקא 1 (די סיבּה: די בעקאַנטע מחלוקה צווישען די צוויי האָנדוו. אָרגאָניזאַציעס פון תיטאל-דא 10 אָון רוויינסקא 1).

די פערזאמלונג ווערט פאָרטגעזעצט און עס ווערט אויסגעוועהלט א וואהל-קאָמיסיע פון 5 פערזאָהן, די ה"ה מ. פינקעלשטיין, יונה גאָלדבערג, וויינגאָרט, חיים קאַרמאָן און פרידמאָן, וועלכע זאָלען אויסאָרבייטען א קאַנדידאָטען-ליסטע פאַר א נייע פערוואַלטונג און דערנאָך עס פאַרשטעלען פאַר די אַל-געמיינע פערזאמלונג, ביים אויסליינען די קאַנדידאָטען און ביי די פרייע פאר-שלאָגען איז געקומען צו אַ שאַרפען ווערטער-קאַמף צווישען די צוויי האַנד-ווערקער-אָרגאַניזאַציעס. רעד. הערץ האָט אַפּעלירט צו ביידע צדדים זיי זאָלען נישט אריבערטראָגען זייערע אינערליכע אָרגאָניזאַציאָנעלע סכסוכים אויף א פרעמ-דען, אונפאַרטייאישען און שטרענג-נייט-ראַלען באָדען, וואָס איז די גמ"ח קאָסע.

אין דער נייער פערוואַלטונג זענען געוועהלט געוואָרען די ה"ה: יעקב דיאַ-מענט, אהרן גוטמאָן, רעד. הערץ, הפּ-נעך ווינטרויב, חיים קאַרמאָן. פערטרע-טער: מ. בערגער, א. פרידמאָן, דוד קארמאן. אין קאמיטעט זענען אריין די ה"ה: איתמר אָדלער, יונה גאָלדבערג, ש. בערקאָוויטש, אברהם יאַמער, יאָנקעל וויינגאָרט, ב. ראַפּעל, ז. וועגער, פ. מאָרגען, בנימין מידלער. פערטרעטער: משה אהרן פרידמאָן, מ. פינקלער, מ. סאַבעלמאַן, ה. צוקער.

אין דער רעוויזיאָנס קאמיסיע זענען געוועהלט געוואָרען די ה"ה דוד פרענקעל, משה ראָסענבערג, מ. באָרמייסטער, א. ראָזענפעלד.

דער פאָרשלאָג פון ה' אהרן גוטמאָן, אַז דער מזומן-געלד וואָס איז געזאָמעלט געוואָרען בעת-מיליאָן-קאַמפּיין דורכ'ן צעקאָבע אין ראדאם, זאָל בּלייבען אין די גמ"ח-קאָסע, ווערט איינשטימיג אָנ-גענומען דורך אַלע פערזאָמעלטע, וועלכע זענען דערפאַר מ'זאָל וועגען דעם בע-שלוס מעלדען דעם „צעקאָבע". אין ראַ-דאָם איז דאָן געזאָמעלט געוואָרען קרוב 6000 זל. אין אָבּליגאַציעס פון דער נאַציאָנאַלער הלוואה און אין קאָסע געלד. מזומנים איז געווען בערך 300 זל.

ביים פאָרשלאָג פון ה' י. וויינגאָרט איינצופיהרען ביי דער גמ"ח-קאָסע א גאָלדענעם בוך איינצושרייבען לזכרון נצח די פערדינסטפולע טהוער. און דעם ערשטען דעם פרעזעס דיאָמענט פאַר זיינע 35 יאהר טיכטיגע און איבערגע-געבענע אַרבייט אויף דעם געביעט — ענטוויקעלט זיך א דעבאָטע, ארויסגע-רופען פון ה' דיאָמענט, וועלכער איז נישט מסכים דערויף, ווייל ער וויל נישט מאַכען קיין קאָנקורענץ דעם איינ-ציגען גאָלדענעם בוך ביים יודישען פאָלק וואָס איז דער גאָלדענער בוך ביים קרן קימת-לישראל.

די ה"ה משה לוקסענבורג און ווייג-גאַרט בעטערען אויס, אַז עס ווערט גע-מיינט א פּנקס, וועלכער איז אנגענומען ביי א סך יודישע אינסטיטוציעס, וועלכע פערשרייבען די נעמען פון פערדינסטפו-לע געזעלשאָפטליכע עסקנים און דאָן ווערט דער פאָרשלאָג אַקצעפטירט.

אויפ'ן פאָרשלאג פון ה' בורגין, אַז ס'זאָל אָבגעשאָפט ווערען די 2 פּראַ-צענט פאַר אַזעלכע לוים, וואָס נעמען שוין איבער 10 הלוואות און צאָהלען פּינקטליך, צגפּערט פרעזעס דיאמענט, אַז דאָס איז ווירקליך געווען א פּראָ-יעקט, אָבער עס לאָזט זיך נישט מאַכען צוליב דעם פערפרוירענעם הוב פון די 31 טויזענד זל. טראָץ דעם וואָס ער ווייזט ארויס א טענדענץ צו פערקלע-נערען זיך. פון די 2-פּראָצענטיגע צו-שלאָגען האָט זיך אנגעזאָמעלט פאַר די גאַנצע צייט 16 טויזענד זל. אין פאַל ווען דער פערלעגענער חוב וועט קלע-נער ווערען, וועט מען דאָס קענען רע-אַליזירען.

אין זיין לענגערען איבערזיכט האָט פרעזעס דיאמענט אָנגעוויזען אויף דער פאָזיטיווער בעציהונג פון דער היינטי-גער גמינע צו דער גמ"ח-קאָסע, וועל-כע האָט אריינגעשטעלט א סובסידיע 1000 זל. און חוץ דעם אָבגעצאָהלט וועקסלען פאַר שיינע הונדערטער זלאָ-טעס דאָס היינטיגע יאָהר.

NA ŚWIĘTA
Świece MAJDEGO

קושיסטאָפאָרסקיס-פּראָצעס פאַר'ן אַפּעלאַציע געריכט.

די אַדוואָקאַטען רעטינגער און האָפּמאָקל-אָסטראָווסקי אלס פערטיידיגער

אין ליובלינער אַפּעלאַציע-געריכט ווערט היינטיגע וואָך בעטראָכט דער סענסאַציאָנעלער פּראָצעס געגען געוו. נאַטשעלניק פון אויזשאָנד-סקאַרבאָווי אין ראדאָם, קושישטאָפאָרסקי און נאָך אַנ-דערע 17 געוו. בעאַמטע, וועלכע זענען דורכ'ן קרייז-געריכט בעשטראָפט געוואָ-רען מיט לאַנג-יעהריגער תפיסה פאַר דעפּראָודירען א פערטעל מיליאָן זל. מלוּ-כה געלדער, נעהמען לאָפּבקע א. ר. ג. קושישטאָפאָרסקי האָט בעקומען 15 יאָהר תפיסה און צו בעצאָהלען 100 טויזענד זל. שטראָף עווענטועל אָבצוזיצען נאָך 3 יאָהר תפיסה. אויך דער פּראָקוראָר האָט אַפּעלירט, ווייל ער האַלט, אַז קושישטאָפאָרסקי פערדינט אַ העכערע שטראָף.

פון די 21 אַנגעקלאַגטע אינם קושיש-טאָפאָרסקי-פּראָצעס, זענען צום פּראָצעס אין לובלינער אַפּעלאַציע-געריכט געקומען נאָר צוויי: דער געוו. לייטער פון דער ריסיפּילינאַר-אָבטיילונג אין קעלצער איזבאַ סקאַרבאָווא, ווערכאָיוסקי, וועלכער איז דורכ'ן קרייז-געריכט פערמשפט געוואָרען אויף 3 חדשים און דער געוועזענער נאַטשאַלניק לעמאַנסקי. וועלכער אין דורכ'ן קרייז-געריכט איינגאַנצען בעפרייט געוואָרען און דער פּראָקוראָר האָט דערגעגען דעם אַפּעלירט. די איבעריגע אַנגעקלאַגטע זיצען דערווייל אין תפיסה אין ראדאם און זענען צום פּראָצעס נישט געבראַכט גע-וואָרען. אויך די, וואָס געפינען זיך אויף דער פריי זענען נישט געקומען בּייוואוי-נען זייער אייגענעם פּראָצעס.

אלס פערטיידיגער זענען ארויסגעטרעטען די אַדוו. רעטינגער פון ליובּלין און האָפּ-מאָקל-אָסטראָווסקי פון וואַרשאַ. אלס ציוויל מאַהנער, אין נאָמען פון דער מלוכה קאָסע איז ארויסגעטרעטען דער ה'סאָבּאָלעווסקי.

די פּראָצעדור איז געווען א קורצע. דער ריכטער-רעפערענט האָט רעפערירט דעם גאַנצען פּראָצעס. דערנאָך האָט גע-נומען א וואָרט דער פּראָקוראָר באַלצע-זשיק און אין זיין בעשולדיגונגס-רעדע אונטערגעשטראָכען, אַז די אַנגעקלאָגטע פערדינען א בעזונדערס הויכע שטראָף דערפאַר, ווייל זיי זענען געווען מלוכה-בעאַמטע און דאָך זענען זיי בעגאַנגען אַזעלכע שווערע פערברעכענס. ער בעט אויך צו פערמשטען לעמאַנסקין.

דער ציוויל-מאָנער פערלאַנגט צו אַנער-קענען דער מלוכה-קאָסע א סומע פון 252 טויזענד זלאָטעס און 2800 זל. געריכטס-קאָסטען.

דערנאָך האָבען זיך אָנגעהויבען די רע-דעס פון די פערטיידיגער. וועלכע זענען איבערגעריסען געוואָרען ביז אויפצומאָר-גענס.

אנגעקומען 200 דאָלאַר פון אַמעריקא.

עהרענבעכטען מיטוואָך האָט רעד. הערץ דערהאַלטען פון דער וויענער באַנק „עסטרייכישער קרעדיט אַנשטאַלט" 200 דאָלאַר, געשיקט פון ראַדאָמער רעליעף אין ניו-יאָרק. דאָס געלד איז געלעגען אין א פער'חתמ'עטען בריעף, וועלכען ה' הערץ האָט איבערגעגעבען דעם קאַ-סירער פון 15-קאָמיטעט ה' י. בושאַצקי.

ה' בושאַצקי האָט געעפענט דעם בריעף אין געגענוואַרט פון די ה"ה משה רובּינ-שטיין, מ. באָרמייסטער און רעד. הערץ. עס איז דאָרט געלעגען 1085 זלאָטעס.

דאָס געלד וועט פונאַנדערגעטיילט ווערען די נעכסטע טעג לויט'ן איינזעהן פון 15-ער קאָמיטעט.

יודשע בעטאָן-פאַבריק נ. לערכער
טראַוגוטטא 56, אייגאַנג אויף זשעראָמסקי 18 אַרבייט אויס:
טראָטואַר-פּליטן, קאַנאַליזאַציע-רערן, אַלע מאָסן, ברונע-רערן, ראַבּוווקעס,
און אויך אָפפלוס - דערלעך צו קעלערס —.
פאַר מזומן און ראַטעס—צוגענגליכע פּרייזן—גאַראַנטירטע אויסאַרבייטונג —

נאָכן ציוניסטישן קאנגרעס

דער לעצטער ציוניסטישער קאָנגרעס האָט זיך פאַרענדיקט. ער האָט זיך אונטערשיידט פון די פריערדיגע 19 קאָנגרעסען מיט דעם, וואָס דאָס מאָהל האָט ער געהאַט צו פעהאַנדלען א ריין-פּראַקטישע זאַך: דעם פאַקט פון א יודישע מלוכה — צי זאָל מען זי נעמען צי ניט?

פאַרשטייט זיך, אַז דער באַשלוס פון קאָנגרעס איז אויסגעפאַלען, אַז מען זאָל יאָ אָננעמען די יודישע מלוכה, הגם זי איז אַזאַ קליינע. די „ניין"-זאָגער האָבען בסך הכל צוזאַמענגעקליבען איבער 150 שטימען קעגען העכער 300 שטימען „יאָ"-זאָגער.

מען דאַרף ניט נעמען, פאַרשטייט זיך ערנסט די „ניין"-זאָגער מיט אושיסקינען בראָש. דאָס איז נאָר געווען קורטואַזע. זיי האָבען זיך אויך ניט פאַרגעשטעלט, אַז דער קאָנגרעס וועט ניט זאָגען „יאָ" זיי וואָלטען עס אפילו ניט געוואָלט. זיי האָבען דערפאַר געשאַפען אַז אָפּאָזיציע, ווייל זיי האָבען פון אָנהויב געוואוסט, אַז א גרויסע מעהרהייט איז פאַר „יאָ", און ס'איז שענער, אַז עס זאָלן זיין אויך „ניין"-זאָגער.

און אַזוי איז טאַקע געווען. די „ניין"-זאָגער זענען ניט געווען אַזוי שרעקלעך. הגם אושיסקין האָט געשאָלטען די „יאָ" זאָגער. צום סוף האָט מען זיך איבערגעבעטען, מען האָט זיך איבערגעבעטען. מען האָט זיך איינער דעם אַנדערען פאַרשטאַנען, אַז די פּאָליטיק פון „ניין"-זאָגערײ דאַרף מען אויך האָבען, כדי מען זאָל זיך קענען דינגען מיט דער מאַנדאַטאַרען-מאַכט, זאָגען איר, אַז זי זאָל נישט מיינען, אַז יודען כאַפּען זיך אָן מיט ביידע הענט אָן דער מדינה. איין האַנט האַלט זיך אָפּ און בכן זאָל ענגלאַנד זעהן עפּעס מוסיף זיין, זאָל זי געבען אונז ירושלים, זאָל זי צוטאַרפען דעם נגב, זאָל זי צושטיקעווען אויך די רוטענבערג קאָנצעסיע.

צי ענגלאַנד וועט טאַקע זיך דערשרעקען פאַר אָט דעם ארגומענט — ווייסען מיר נישט, נאָר א וועג צו דינגען זיך, מוז מען זאָגען, האָט ענגלאַנד אַליין אויך געלאָזען. זי האָט לכתחילה ניט געשטעקט קיין סך, כדי מען זאָל נישט וועלען נאָך מעהר. זי האָט פון אָנהויב אָן געוויזען א ביסעל מיט דער אויסרעכענונג, אַז מען זאָל בעטען שפּעטער אויך נישט מעהר, ווי א ביסעל, מען זאָל נישט איבערכאַפּען די מאָס.

דערין שטעקט אויך דער סוד פון דער ענגלישער פּאָליטיק. אמת, זי נאַרט סיי ווי שפּעטער אָפּ און ניט אפילו נישט דאָס ביסעלע, וואָס זי האָט אַליין פאַרגעלייגט. אָבער דאָס איז שוין אָן אַנדער זאַך.

ווי עס וועלען אויסזעהן נאָכ'ן קאָנגרעס די אונטערהאַנדלונגען צווישען דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע און דער ענגלישער רעגירונג ווייסט מען נאָך נישט. ווער ס'וועט זיך מער עקשנען און ווער ס'וועט גיכער אויספיהרען איז פאַרשטענדלעך. צי ס'וועט זיך האַנדלען וועגן ירושלים, צי וועגען נגב, צי וועגן דער רוטענבערג-קאָנצעסיע איז קלאָר.-אַז אויספירן וועט דער „האוחז ביד" ענגלאַנד.

פאַר דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע דאַרף זיך ערשט אָנהויבן דאָס אמת'ע שווערע שטיקל אַרבעט. ביז אַהער איז בלויז געווען 40 יאָר מדבר-וועג, איצט דאַרף מען דאָך אַריינטרעטן אין דער „יודישער מלוכה". ס'וועלן דעריבער אויסוואַקסן זייער אַסך נייע ניט פאַרויסגעזעענע שוועריקייטן ביי דער נייער סיטואַציע.

שוין באַקומען זיך ידיעות וועגען נייע אַראַבישע אַרויסטריטען אין ארץ-ישראל דאָ און דאָרט. וואָס פאַר א כאַראַקטער זיי טראָגען ווייסט מען נאָך נישט. פאַרלויפיק זענען עס טייל-ווייזע אַרויסטריטען, אָבער מען קען חי-סען אין וואָס זיי וועלען זיך פאַרוואַנדלען. מען דאַרף אָננעמען, אַז דאָס איז מצד די אַראַבער אויף א מעטאָדע אויסצודינגען פאַר זייער אַראַבישע מלוכה נאָך מער, וויפיל ענגלאַנד לייגט פאָר. דערין שיידען זיך אונטער די אַראַבער פון די יודן. זייער מעטאָדע אויף דינגען זיך איז ניט מיט רייד און ווערטער, נאָר מעשים. זיי פירן א קאַמף. ענגלאַנד ווייס אויך אָ- דעם אונטערשייד און זי שאַצט אָפּ אי די שוואַכע זייט פון די יודן, אי די שטאַרקערע זייט פון די אַראַבער. פאַרשטייט זיך, אַז זי רעכנט זיך מער מיט דעם, וואָס וויזט כח, איידער מיט'ן „קול יעקב". האָבן טאַקע די אַראַבער באַקומען מער ווי די יודען און אַז ס'וועט האַלטען איצט ביים דינגען זיך ווייטער איז קלאָר, אַז די אַראַבער וועלען אויסדינגען מעהר איידער די יודען.

און אפשר וועט ענגלאַנד טאַקע מיט די אַראַבישע אַרויסטריטן שלאָגן איבער די יודישע פאָדערונגען: איר זעהט דאָך אַז די אַראַבער אַרבעטן מעשים. איז באַנוגענט זיך מיט מיין ביסל, ווייל ס'קען זיין נאָך ווייניקער.

און ווער ווייס, צי די נייע אַראַבישע אַרויסטריטן ווערן ניט אינספּירירט טאַקע פון ענגלאַנד מיט אָ- דעם צוועק ווייס מען דאָך, אַז ענגלאַנד איז באַרימט מיט איר טאַקטיק פון אַנשטעלן איינער קעגן צווייטען אירע באַהערשטע פעלקער און דערמיט שלאָגן קאַפּיטאַל פון ביידע צדדים.

א. י. ג—קי.

יעדער

מאגען פערטראגט עס!

אזוי ווי „צערעס" ווערט צושמאלצען ביי א קליינער טעמפעראטור, זענען די שפייזען, צו וועלכע ער ווערט בענוצט לייכט פערדייליך. עס איז קיין וואונדער נישט, וואס „צערעס" ווערט ספעציעל גענוצט פאר קינדער און קראנקע. דאס 100%-גע קאקאס-פעטס „צערעס" ווערט אויסגעארבייט אונטער דער שטרענגער השגחה פון הרב ר' שמחה פרענקעל פון סקאווינא. עס קען דעריבער אן שום חשש בענוצט ווערען צו אלערליי כשר'ע שפייזען.

כשר

Ceres

איז נארהאפט
נאטירליך-ריין
געזונד

ענטהאלט 100% פעטס

אַ יאָהר אַוועק — און וואס ווייטער? (*

ווידער איז אַוועק א שול-יאָהר און ווידער קומט-אָן א נייעס.

דאָ נישט לאַנג האָבען אונזערע קינדער א היים געברענגט זייערע צייגנישען, דיפּלאָמען, סימנים פון אינטענסיווער אַרבייט, פון בילדונג און אַנטוויקלונג, פון געשפּאַנטערטער לעבענס-ענערגיע און פון גרויסען דראַנג צו וויסען.

מיט פרייד קאָנסטאַטירט, אַז די לעהרער, די דערציער האָבען זיי ערטיילט סאַטיסיפיקאַציע, אנערקענט זייער מיה און פלייס און איבערגעפיהרט זיי אין א גרעסערע גרופּע.

פאַראַן אָבער א סך יונגע קינדער, וועלכע וועלען שוין איבער א יאָהר נישט צוריקקערען אין די מויערן פון זייער שול, אין דעם צענטער, וואו זיי האָבען א סך פריידיגע מינוטען, שעה'ן פאַרבראַכט. די דאָזיגע קינדער האָבען עפּעס אַנדערע צייגענישען. ביי א טייל הייסט עס — מאַטורע און ביי א טייל עפּוואָס אַנדערש. דער אינהאַלט, דער סך-הכל איז אָבער דער זעלבער: „זיי האָבען שוין געענדיגט".

יאָ, זיי האָבען געענדיגט זייער חוק-הלמודים. דעריבער טאַקע איז אין זייערע אויגען אויסגעמישט די פרייד מיט — טרויער, מיט צער, מיט געשטיקטער בענקשאַפט נאָך בעסערע צייטען, ווייל מיט דער צייגעניש אין דער האַנט שטייען פאַר אינז אונזערע קינדער און פרעגען אונז מיט טרערנפולע אויגען: „טאַטע, מאַמע, וואָס ווייטער?"

— וואָס ווייטער — ס'אַרא מאָדנע, אָריגינעלע פראַגע פאַר קינדער פון א נאָרמאַלען פאָלק. ווייטער איז דאָך פאַר יענע אָפען די גאַנצע וועלט: העכערע בילדונג, אָפיצירען-שולען, פּראָפעסיאָנעלע בילדונג, מלוכה-שטעלעס, זעלבסט-פערוואַלטונג'ס-שטעלעס א. אז. וו. א. אז. וו. אָבער אונזערע קינדער — וואָס קען זיי דער אומגליקליכער פאָטער ענטפערן? קערט טאַקע דער אומגליקליכער פאָטער אַוועק די אויגען פון קינד, פּונקט ווי ער זאָל אַרום זוכען זיך די תשובה אויף דער נאַאיווער אָבער טראַגיש קלינגענדע פראַגע: „וואָס ווייטער", ער קערט אָפּ די אויגען און פון איין זייט זעהט ער אונזערע אוניווערזיטעטען מיט די קאַסטעטען-העלדען, פון דער צווייטער זייט -- בריסק, פון הינטען — „אַחשעם". פון הינטען זעהט ער געוויסע פאַרשיאונדענע, רואינע יאָהרען, אָבער דערפאַר האָט ער פאַר זיך א בילד, א גרויזאַמען בילד פון אַן אומהיימליכער, אומבאַקאַנטער אָבער שרעקענדער צוקונפט מיט שרעקליכע פּערספּעקטיווען און די תשובה שטאַרבט אויף זיינע ליפּען, איידער ער קען איר איבערגעבען זיין ליבען קינד, דעם אידישען אומגליקליכן קינד פון דור, וואָס לעבט איבער די טראַגעדיע פון 1937!

• • •

יוֹאָס-זשע פאַרט ווייטער? וואָס טוט מען פאַרט מיט אונזערע קינדער, וועלכע מוזען זיך דאָך צו עפּעס נעמען אין לעבען, צוגרייטען זיך, דווקא בעסער. ערנסטער און מיט פיל מעהר אחריות זיך צוגרייטען צום לעבען, שוין צוליב דעם, וואָס עס דערוואַרטען זיי אַהן צווייפעל ערגערע צייטען, ווי די, וועלכע מיר האָבען איבערגעלעבט?

עס מוז פאַר אונז אַלעמען קלאָר ווערען, אַז מיר טאָרען נישט מעהר באַגיין קיין פערברעך לגבי דעם נייעם דור אונזערען און מיר טאָרען איהם מעהר נישט שטופּען אין די שולען, אויפקנעבען די לעצטע שווער פאַרהאַרעוועטע גראָשענס אויף „אַלגעמיינער" בילדונג, וועלכע גיט אָבער גאָרנישט פאַר דער אמת'ער צוגרייטונג צום שווערען, גרויזען לעבען. מיר טאָרען נישט שיקען מעהר אונזערע קינדער אין די הויך-שולען (לכל הפחות — אין ערגיץ ניט אויסער ארץ-ישראל) בכדי נישט איינצושטעלען זייערע לעבענס, נישט צוברעכען זייערע געמיטער, נישט אָפּשוואַכען זייער לעבענס-קראַפט און ווידערשטאַנדס-פעאיגקייטען.

מיר טאָרען אויך נישט שיקען מעהר אונזערע קינדער אין די ליצעאום-שולען ווייל נאָך וואָס? נאָך וואָס אויסזויגען פון זיי די לעבענס כחות, באַרויבען זיי פון לעבענס-זאַפט ווען בקרוב וועלען זיי פאַר אונז ווידער שטיין מיט דער מאַטורע, אָדער אַנדער צייגעניש אין האַנט און ווידער פרעגן: „וואָס ווייטער"?

• • •

אָן אַנדער דערציאונג מוזן מיר געבן אונזערע קינדער, וואָס זייערע קינדער-יאָרען פאַלען אויס אונטער די מזלות פון בריסק און פשיטיק, מיר מוזן זיי געבן אַזאַ פאַך אין האַנט, אַז זיי זאָלן קענען זיך דערווערבן חיונה, אַז זיי זאָלן קענען פאַרדינען אויף א שטיקעל ברויט אומעטום, וואו דער גרויזאַמער שיקזאַל וועט זיי פאַריאָגן. מעג טאַקע געפירט ווערן דער שאַרפסטער קאַמף געגן עמיגראַציאָניזם, ווייסן מיר אָבער דען, צי וועלן מיר בקרוב נישט זיין געצוואונגען צו נעמען דעם שטעקן אין דער האַנט?

אויב אַזוי, איז אונזער הייליגע פליכט צוגרייטן אונזערע קינדער אויף דער דאָזיגער עווענטואַליטעט, מאַכן פון זיי שלאָסערס, בלעכערס, שוסטערס, שטעפערס, מעכאַניקער, סטאָלאַרעס, שניידערס, קירזשנער, בויערעס, טעכניקער' שמידן, טשעסלערס און וואָס איר ווילט נאָר. אָבער א פאַך אין האַנט זאָלן זיי האָבען, א פאַך, וואָס זאָל זיך נישט ענדיגן מיט די גרענעצן פון איין לאַנד. דאָס איז דער געבאָט פון דער שעה.

ווען מיר וועלן זיך אָבער נישט אָפּגעבען קיין דין וחשבון פון דער לאַגע און ווייטער שטופּן אונזערע קינדער אין שולען און אוניווערזיטעטען, וועלען מיר נאָר צוברעכען זייערע נשמות, אויסשטעלן אויף פּיין און אומזיסטע ליידן, באַליידיגונגען און דערנידערונגען, אומפעהיגמאַכן זיי צום מאָרגענדיגען לעבען און איבעראיאָר אין דער זעלבער צייט וועלן זיי אפשר אין פיל ערגערע באַדינגונגען, ווידער שטיין פאַר אונז מיט א פרישער צייגניש אין האַנט, אָבער מיט א פאַרקלעמט האַרץ, פאַרביסענע ליפּען און מיט טרערנפולע אויגן, וועלכע וועלן צו אונז טענה'ן: „טאַטער און וואָס ווייטער"?

ח. ל.

*) ניט געקוקט דערויף וואָס דאָס אַרטיקעל ענטהאַלט א סך אמת וועגען דער טרויעריקער ווירקליכקייט דאַך זענען מיר אין געוויסע פּרטים נישט מסכים מיט'ן מחבר. ס'וואָלט כדאי געווען צו עפענען וועגען דעם א דיסקוסיע און מיר דרוקען טאַקע אָט דאָס אַרטיקעל אויף דעם יסוד.
רעד.

קליינינגקייטען.

פון אונזער ספעציעלען קארעספאנדענט

ז. האבער ווישן.

א.) וויפיעל געלד איז פארהאנען אויף דער וועלט

היינט איז שווער צו געבען דארויף א קלארע תשובה. צוליב די גרויסע דעוויזן שוועריקייטען, וועלכע באהערשען כמעט די גאנצע וועלט, לאזט זיך היינט נישט זאגען אויף גענוי וויפיל געלד ס'איז פארהאנען אין דער וועלט.

דער לעצטער באריכט, וועלכען מיר האבען, שטאמט פון 1929 מ'קען אבער רוהיג זאגען, אז דער שטאנד פונט געלד לויט'ן יאהר 1929 איז געבליבען דערזעלבער נעבישען האט זיך בלויז דער בעל-הבית. ס'קען זיין, אז אייראפע אדער אמעריקא האבען היינט ווענינער אדער מצהר, לויטן יאהר 1929, אבער דער סך הכל איז געבליבען דער זעלבער עד היום.

אין דער גאנצער וועלט איז פארהאנען געלד פאר 35 מיליארדען און 16 מיליאן דאלאר. דערפון זענען ערך פיערציג פראצענט אין גאלד און פאר די איבריגע זעכציג פראצענט איז פארהאנען פאפיר געלד אין אלע לענדער פון דער גאנצער וועלט.

ערך, זיבעצען מיליארד דאלאר זענען פארהאנען אין אייראפע. ניין מילארדען דאלער זענען דא אין אלע לענדער פון אמעריקע. זיבען מיליארדען פארמאגט אזיע, א מיליארד דאלער איז דא אין אפריקע און ערך א דריטעל מיליארד דאלער פארמאגט אויסטראליע.

ב.) ביז ווי לאנג זענען די באהנען אויף דער וועלט?

אין די פאראייניקטע מלוכות פון נארד-אמעריקע אליין ליגט געלד פאר פינף מילארדען דאלער. אין יאר 1929 האט פראנקרייך פארמאגט דריי מיליארד דאלער. ענגלאנד האט דעמאלט נעהאט „בלויז" צוויי בליארד דאלער, ווי מ'זעהט א שען ביסעל מזומנים...

לויט א באריכט אויפן יאר 1927 זענען אין דער גאנצער וועלט פארהאנען באהנען, וואס האבען רעלסען (שינעס) אין דער לענג, פון איינס מיט א פערטיל מיליאן קילאמעטער. די לענגסטע באהנען האט נארדאמעריקע מיט 403 טויזענד קילאמעטער דאס איז אזוי פיעל, וויפיעל גאנץ אייראפע אינאיינעם.

בארעכענט מען די לענג פון די באהנען מיט די לענג פון לאנד, האט די לענגסטע באהנען בעלגיע, וועלכע האט אויף אלע הונדערט קוואדראט — קילאמעטער, 37 קילאמעטער באהנען. דערנאך קומט די שווייץ מיט סופצעהן קילאמעטער און ענגלאנד מיט 14 קילאמעטער באהנען אויף הונדערט קוואדראט — קילאמעטער לאנד

ג.) וויפיעל קויהלען זענען פארהאנען אויף דער וועלט?

מענשען פחדנים פרעגען שטענדיג: וויפיעל יאהרען וועלען מיר נאך קענען גראבען קויהלען אין דער וועלט? די דאזיגע מענשען קען מען רוהיג ענטפערען, נאך 3300 יאהר וויבאלד מיר וועלען גראבען אזוי פיעל וויפיעל מ'האט געגראבען לויט א סטאטיסטיק אינ'ם יאהר 1929.

אין אמעריקא זענען פארהאנען 344 טויזענד וואגאן קויהלען. אזיע פארמאגט 68 טויזענד וואגאן קויהלען, אייראפע 66 טויזענד וואגאנס, אפריקע 23 טויזענד און איסטראליע 16 טויזענד וואגאן קויהלען דאס הייסט מיר פארמאגען היינט בסך הכל א פ א ר א ט פון א האלבער מיליאן וואגאגען קויהלען אויף דער וועלט דערביי זענען נישט גערעכענט די מענגען קויהלען וואס מ'געפינט שטענדיג אין נייע קויהלען-גרובען אויף דער וועלט.

נארדאמעריקע אליין האט ערך די העלפט פון אלע קויהלען אויף דער וועלט, דערנאך קומט קאנאדא מיט 67 טויזענד וואגאנען. רוסלאנד מיט 42 טויזענד וואגאנען און כינע מיט 32 טויזענד וואגאנען קויהלען.

ווי מ'זעהט, וועלען מיר חלילה ניט ליידען קיין מאנגעל אין קויהלען „אין די לעצטע פאר טויזענד יאהר.

די היטערס פאר גנבה ווערען אליין בעשולדיגט.

ביים היגען סוחר גבריאל זינגמאן (זשעראמסקי 21) האט מען מיט א געוויסע צייט צוריק אויסגעפיהרט א גנבה. ווי דער שטייגער אין אזעלכע פאלען זענען ארויסגעזאגט געווארען פערשידענע חשדים, פון וועלכע דער רעזולטאט איז געווען, אז פאר עטליכע טעג זענען געזעסען אויף דער בעשולדיגונג'ס-באנק אין שטאדט-געריכט, די צוויי אנגעשטעלטע פון דער נאכט-וואך („סטראזש נאצנא") סטאניסלאוו פעדזשאדלא און פראנצישעק קאשעק.

דער חשד, וואס איז געפאלען אויף זיי, זאל זיך ערקלערען דערמיט, וואס ה' זינגמאן האט נישט געוואלט געניסען פון דער שמירה פון דער „סטראזש-נאצנא". דאס אראבברייסען דעם שלאס פון זיין געשעפט האט אלזא געזאלט איהם בעווייזען, אז ער זאל איינזעהן דעם גרויסען נוצען פון דער „סטראזש-נאצנא" און איבערגעבען איהר צו היטען זיין פערמעגען פאר א ספעציעלען אבצאהל.

די שליחים דערפון זאלען עס האבען געטוען די צוויי דערמאנטע פונקציאנערן געגען וועלכע עס איז פערפיהרט געווארען דער פראצעס.

דער פראצעס איז אבגעלעגט געווארען צוליב דעם, וואס ס'האט זיך נישט געשטעלט אלס עדות דער אינספעקטאר פון דער „סטראזש-נאצנא" ה' לסאן שפערבער. ער איז דערפאר בעשטראפט געווארען מיט 10 זל. און דער פראצעס וועט פארקומען צום צווייטען מאהל.

די סענסאציע מיט'ן ראדאמער „דאקטאר" אין נאלענטשאוו.

נאלענטשאוו האט איצט א שפאנענדע נייע סענסאציע.

מיט עטליכע וואכען צוריק האט זיך אין איינע פון די ווילעס געדונגען א צימער א יונגערמאן, א הויכער מיט שווארצע אייגען, שווארצע האהר און קליינע שווארצע וואנסעלעך. קיינער האט אים נישט געקענט. מיט די שכנים האט ער זיך אין קיין שמועסען נישט אריינגעלאזט. דאך האבען די שכנ'טעס געוואוסט, אז ער איז א דאקטאר און, אז ער האט „עמיצען" אין נאלענטשאוו. מסתמא א פערהייראטע פרוי. דעריבער בעהאלט ער זיך אויס פאר מענשען, ער זאל זיין פארטנערקע נישט קאמפראמיטירען. די שכנטעס, ווייבלעך און מיידלעך, האבען געארבייט מעשים, כדי אים צו בעקענען. געטוישט עטליכע מאהל אין טאג די פידזשאמעס, ווער עס פערמאגט ראד'א-אפאראטען האט זיי אנגעשטעלט. אויף די ווארענדעס האט מען גאנצע טעג געשפילט אין פאקער און געוויזען, אז עס פעהלט א פערטע האנד — אפשר וועט מען אזוי ארום דעם דאקטאר פעראינטריגירען און אריינציהען אין געזעלשאפט. עס האט אבער גארנישט געהאלפען. דער דאקטאר איז געבליבען קאלט ווי אייז און הארט ווי א שטיין.

איינע א לובלינערין, א יונג ווייבעל וואס קען נאך אויסגעצייכענט פון מיידעל-ווייז די קונסט פון פאנגען מענער, איז געפאלען אויף אזא המצאה. זי האט זיך אויסגעלייגט קראנק אין בעט. זי איז פערקיהלט. האט אביסעל פיבער און עס ברעכען איהר די ביינער. דוכט זיך א שטיקעל גריפע. האט זי געבעטען דעם קריסטליכען באלעבאס, אז ער זאל אריינגעהן צום דאקטאר און איהם בעטען ער זאל אראבקומען.

דער דאקטאר האט זיך דאס מאהל נישט געלאזט לאנג בעטען, ער איז אראבגעקומען צום לובלינער ווייבעל, קיין אינסטרומענטען האט ער נישט מיטגעבראכט, אבער וואס מאכט דאס אויס. ער איז א בעריהמטער ספעציאליסט און איז א מבין אויף א חולה אויך אהן אינסטרומענטען. האט ער געטאפט דעם דופק, צוגעלייגט דעם קאפ צום הארץ, געטאפט דעם בויך, געקלאפט אויף די פיס, געהייסען זיך אומדרעהען מיט דער פלייצע ארויף און ווידער געקלאפט, ווידער זיך צוגעהערט, דאן האט ער געמאסטען איהר טעמפעראטור און געהייסען ליגען אין בעט 3 טעג. טרינקען הייסע טייה מיט ציטרין. נעהמען א צוויי אספירינקעס און זאל זי שלאפען עטליכע שעה.

אין 3 שעה ארום איז דער דאקטאר שוין פון איינענע איניציאטיוו, ווידער געקומען צו דער קראנקער אין צימער, ווידער געטאפט דעם דופק, ווידער געלייגט דעם קאפ אויף איהם הארץ, געקוועטשט דעם בויך. געקלאפט איבער די פיס. זיך געהייסען איבערדרעהען מיט'ן רוקען ארויף, ווידער געמאסטען די טעמפעראטור און ערקלערט, אז „די היץ האלט נאך".

אט אזוי האט דאס אנגיהאלטען א 3—4 טעג. דער דאקטאר האט נישט געשלאפען קיין וויזיטען און יעדעס מאל איבערגעחזרט די זעלבע סצענעס פון טאפען, קלאפען, פעסטען, קוועטשען און איבערדרעהען. ענדליך איז דאס ווייבעל אראב פון בעט, ערקלערט אז זי פיהלט זיך שוין בעסער און בעצאהלט דעם דאקטאר 25 זלאטעס פאר זיינע וויזיטען. דער דאקטאר האט זיך שטארק געקווענקעלט, עס איז איהם נישט אנגענעהם צו נעמען געלד, ער איז דאך נישט געקומען קיין נאלענטשאוו אויף פראקטיק. אויסנאהמסווייז איז ער נעקומען צו דעם לובלינער ווייבעל, וויל — האט ער זיך שעמעוודיג מודה געווען ער איז בעגייסטערט פון איהר וואונדער שעהנעם קערפער. אלס דאקטאר האט ער דאך נישט ווינציג שעהנע פרויען-קערפער געזעהן, אבער קיינער קען זיך ניט פערגלייכען צו דער לובלינערין.

דער דאקטאר איז שוין געווען אנ'אפטער גאסט ביי דעם דאזיגען ווייבעל פון לובלין און די שכנט'עס האבען געברענט פון קנאה.

פאריגע וואך האט דער דאקטאר זיך געזעגענט און אוועקגעפאהרען. די לובלינערין האט געוויינט ביי דער געזעגענונגס-סצענע נאך ערשט אין צוויי טעג ארום האט מען זיך דערוואוסט, אז דער דאקטער איז אפשר א מבין אויף פרויען-קערפער אבער נישט אויף קיין קרענק, ווייל פון פאך איז ער א פריזירער און געקומען איז ער פון ראדאם.

דאס לובלינער ווייבעל אבער פערזיכערט אז נישט אנדערש, נאר דא איז א טעות, זי האט זיך פאקי איבערגעצייגט, אז דער אינסטרומענטלאזער דאקטאר פערמאגט אין ראדאם א פריזיר-אנשטאלט, דאך וואלט ער געמעגט זיין א דאקטאר אלענפאלס וואלט ער געווען דער בעסטער מאסאזשיסט אין דער וועלט. זי האט זיך עס איבערצייגט אויף איהר איינענע הויט.

נאלענטשאווער דערצעלען די ראזינע געשיכטע אין כל'ערליי וואריאנטען און קיכען פון געלעכטער. ל. ס.

Najlepsze, najmilsze i najtańsze prezenty dla rodziny i przyjaciół to

kuchenki, żelazka
GRZEJNIKI DO RUREK
poduszki i inne.

Do nabycia na dogodnych warunkach
w Radomskim Towarzystwie Elektrycznem
Sp. Akc. w Radomiu ul. Traugutta 53

ראדאמער יודען פון א מאהל

טיפען, געשטאלטען און בילדער.

פון מאיר הערץ.

„די חכמים פערלירען די חכמה, ביי די נביאים ווערט פערשטימט די נביאה, און די מנגנים מיט די משוררים הערען=אויף צו זינגען".

106.

ס׳געלד איז געלעגען צעשאטען אויף דער ערד. מ׳האט געסרעשען דערויף מיט די פיס און דערנאך האט מען עס צונויפגעשארט און ווידער איבערגעלעגט אויפ׳ן טיש. ס׳איז געווען א שווערער, ליידענשאפטליכער גראנגעל, וואס מ׳זאל סיהן דערמיט: זאל מען עס געבען דעם רב, צי נישט.

דער שווער פון יונגען שוחט איז נישט אבגעשטאנען און געבעטען רחמים: גיטעט געלד, וועט אלץ גוט זיין — אבער געגען איהם האט געקעמפט ווי א לייב דער איידעם זיינער. ער איז צוגעלאפען צום פאטער זיינעם. רעם אלטער שוחט. און אים געפרעגט:

— טאטע. און דו האסט אויך געגעבען געלד דעם רב מאהליווער?

דער אלטער האט געצויגען די ליולקע, געבליבען שטעהן א ווייל און געמאכט א בייזע מינע:

— ניין, נישט איך וואלט געגעבען און נישט ר׳ שמואל מאהליווער וואלט גענומען. איבעריקענס האט מען מיך אויפגענומען אין ראדאם בכבוד גדול. מ׳האט נאך מיר געשיקט. איינגעלאדען פון אפאטשנע. ר׳ סאנע טעקערמאן אליין מיט נאך אנגעזעהענע ראדאמער בעלי-בתים זענען מיר אקעגענגעגאנגען. דו ביסט נאך דאן א קינד געווען, אפער דו מוסט עס נאך געדענקען. יא, מיין קינד, אנדערע צייטען דעמאלט געווען. אויך איך דערקען היינט נישט די וועלט. איך הער דא רעדען פון געלד געבען. אבער עס קלינגט פאר מיר ווילד און אויסטערליש. ניין, איך בין נישט מסכים, איך האלט מיט דיר.

און דער אלטער האט ווידער גענומען שארען מיט די לאטשען ארויף און אראב איבער דער שטוב א פערטראכטער. און זיינע רעיונות האבען זיך צונויפגעמישט מיט די ווייסע וואלקענדלעך רויך, און געשוועבט אזוי לאנג, ביז זיי זענען טריגיך פערשווינדען, אדער צעשווימען געווארען. די ליולקע האט זיך געצינדען און געלאשען, געצינדען און געלאשען, ביז דער טיטין אין שנאבעל האט זיך אויסגעלאזט און פול געווארען מיט אש און ס׳זענען ארויס פון דארט גראהע און טונקעל-שארע רויכ׳גע שלענגלעך. פונקט אזעלכע זענען אויך געווען אצ׳נד דעם אלטענס מחשבות. אזוי האט זיי ארויסגעליינט דער זוהן. דעם יונגען שוחט האט זיך געדוכט. ווי דעם טאטענס געדאנקען געהען דורך דער ליולקע און ווען זיי ברענען זיך דורך צוזאמען מיט׳ן אש פון טיטין, שווימען זיי ארויס טיילוויז פון מויל, טיילווייז דורכן שנאבעל פון דער ליולקע און האבען די זעלבע מראה. די זעלבע קאליר פון גראהען, מאנאטאנעם רויך און דעם זעלבען טעם, וואס דער ביטערער ליולקע - זאפט...

פונקט אזא ביטערער געפיהל, א ווידערווילען און ביטערשמאק, האט בעהערשט דעם יונגען שוחט צום גאנצען מין שהיטות. ער איז ארויס פון שטוב און פארקלאפט הינטער זיך די טהיר. דער אלטער האט איהם בעדויערט און געזיפצט.

דער פאמיליען - ראט האט זיך ווייטער געצויגען און די שטוב - מענשען האבען אצינד געפרובט ווירקען אויפ׳ן אלטען, ער זאל ערלויבען צוגעבען געבען געלד און פון דעם נישט דערצעהלען זיין זוהן.

מ׳וועט געבען דעם רב בשתיקה, אין געהיים און ער וועט דערפון נישט וויסען.

דער אלטער האט אבגעהאלטען, נישט גע-לאזט און ערקלערט אט פארוואס:

— מיין זוהן, ווי איהר זעהט, איז א גרויסער אמת-זוכער. דערצו איז ער גע-בענשט, אדער גאר פארשאלטען, כ׳ווייס אליין נישט, צי איז עס א ברכה. אדער א קללה — א פאקט איז, אז ער בעזיצט שארפע חושי-הרגשה. ער וועט עס וויסען ער וועט עס דערפיהלן. צי מ׳האט געלד גע-געבען. און דאן קען ארויסקומען א גרוי-סע מחלוקה. ער וועט נישט פערשווייגען און מגלה זיין דעם גאנצען סוד פאר דער גאנצער שטאדט. איך וויל אויך נישט. אז מ׳זאל טערשאפען דעם רב בזיונות. ניין, מיר געפעלט נישט אייער פלאן און כ׳בין בפירוש נישט מסכים.

דער אלטער האט גערעדט קלוגע רייד אבער נישט דאס, וואס ער האט געפיהלט וווייל געפיהלט האט ער אנדערש. ער האט געפילט, אז מ׳טאר קיין געלד נישט געבען. ער האט אבער אזוי געמוזט רעדן מיט זיינע שטוב-מענשען, ווייל אנדערש וואלטען זיי אויך איהם נישט פערשטאנען דאס האט אבער אויך נישט איבערצייגט די שטוב-מענשען, וועלכע זענען געגען אלטען אויפגעשטאנען אין איין פונט:

— איהר וועט איהם קוילענען, איהר וועט איהם שחט׳ען, אויב איהר וועט נישט לאזען געבען די 300 קערבלעך. אייער זוהן איז יונג — בריקעוועט ער. שפעטער וועט ער בעדויערען, געדענקט! צווייטענס, וואס איז דער מצהר, אז א רב איז נהנה פון א נייעם שוחט, מה רעש?

ביי די לעצטע ווערטער האט זיך אויפגעפראלט די טהיר און דער יונגער שוחט איז אריין מיט א שטורעם:

— וואס זאגט איהר — אז א רב מעג נהנה זיין פון א נייעם שוחט?—ביטע זעהר, כ׳האב נישט כנגד. אבער זאל ער אזוי זאגן, און נישט זאגען אז דער חלף טויג נישט דאס איז א ליגען, שקר וכזב, איך קען. דאס איז גניבת-דעת און א רב טאר אזוי נישט האנדלען. אויב די 300 קערבלעך זענען טאקי דער עיקר, קען דאך א קלאץ אויך ווערען שוחט; בין „איך" דאך נישט „איך", טא ווער בין איך און וואס בין איך? בין איך טאקע נישט מעהר ווי 300 קערבלעך, טא וואו איז דער מענש מיט זיין וויסען, מיט זיינע קענטניסען און וואו איז דער איד מיט זיין יראת-שמים און מיט זיין רעליגעזען ציטער? אויב פאר געלד וועט מיין חלף נישט האבען מעהר קיין „פגם", וועט אבער מיין „איך", דער מענש אין מיר, מיין געוויסען א פגם בעקומען. איך וועל ביי זיך פאלען און זיך אליין נישט גלויבען —

די שטוב-מענשען האבען אויסגעשטעלט מויל און אויערען און נישט גע-קענט בעגרייפען, וואס ער מיינט. דער יונגער שוחט האט געפרובט זיי אויס-טייטשען:

— פארוואס פערשטעהט איהר נישט? איך רעד דאך גאנץ פשוט. נעמט למשל א זינגער, א שפילער, א קאמפאזיטאר, א פאעט, א פילאזאף וואס אלע בשותפ-דערען זייער גאונות. און הייסט זיי בעצאהלען, כדי מ׳זאל זיי מאכען בע-ריהמט און אנערקענען — וועלען זיי דאס טוהן? עהרליכע מענשען, וואס קע-נען באמת און זענען בשכאבט און מא-לאנטירט, וועלען נישט וועלען ווערען בעריהמט און וועלען נישט וועלען בע-צאהלען פאר זייער רוהם. זיי וועלען דאן דערפיהלען, אז פון זייער הונדער-פראצענטיגע פאלקאמענהייט, פאלן אוועק א פאר פראצענט. זיי וועלען דאן צווייפ-לען ביי זיך אין דעם אבסאלוטן ווערטה פון דער מתנה, מיט וואס דער בורא האט זיי בעשאנקען. צווישען די שענסטע טענער פון דער פידעל, צווישען די הערליכסטע ווערטער פון זייערע שירים, צווישען די טיפסטע געדאנקען פון זייער וויסען, וועט זיך זיי דאן דוכטען, אז ס׳זענען דא א טייל פאלשע, נישט קיין עכטע. אמת, דער עולם וועט קיילען און זיין בעגייסטערט אבער דאס וועט זיין אין א געוויסען פראצענט פאר געלד און דאס וועט זיי ערגערן, עסען ווי דושא-ווער און מאכען שפל׳דיג און נישט דערהויבען זיי. די אמת׳ע חכמים פערלירען די חכמה, די מנגנים דייטען איבער דעם ניגון, ביי די נביאים ווערט פערשטימט זייער נבי-אה און די משוררים, די דיכטער הערען אויף צו זינגען. ס׳ווערט ביי זיי פערשטימט די הארפע פון נביאה און שירה ווען אפילו ס׳דאכט זיך זיי בלויז אויס, אז איין הינדערסטעל פון לעצטען הינדערסטעל פראצענט, ווערט פאר געלד אויסגעגלעט און דערנענצט זייער מוזע און די סטרונעס פון זייער הארץ-לירע. מיט געלד קויפען זיך נאר רוהם עמי-הארצים, אבער מענשען, אויף וועלכע עס ריהט - א ניצוץ קדישה, א פונק פון געטליכען אמת און וועלכע זענען בע-הויכט מיט א געפיהל פון עלית נשמה - זיי ווערען דורך געלד קלענער און געפאלענער, אויב נישט ביי דער וועלט איז ביי זיך אליין. זיי פאלען אריין אין ספיקות און גלויבען נישט אין זיך. וועט איהר מיך אויסקויפען פאר געלד זאג איך אייך, אז איך וועל ערשט נישט טארען זיין קיין שוחט, ווייל איך וועל נישט גלויבען, צי איך קען טאקע. מיינט נישט, אז איהר וועט געבען שטי-לערהייט געלד דעם רב און זיך היטען היטען פאר מיר - וועל איך נישט ווי-סען. כ׳וועל עס דערפיהלען מיט מיין חוש-הריח און דאן וועל איך פערפאקען מיינע חלפים און שרייען אין די גאסען אז איך טאר קיין שוחט נישט זיין, און דער רב טאר קיין רב נישט זיין —

אלע אין שטוב האבען נישט פער-שטאנען די דאזיגע פילאזאפיע און האבען דעם יונגען שוחט דעם בטלן שטארק בעדויערט. ס׳איז געווארען אויס ויכוח און אלע זענען זיך צעגאנגען מיט פער-קלעמטע הערצער. זיי האבען אפגעהאקט און געווארט צו זעהן וואס ס׳וועט זיין ווייטער.

אין א פאר טעג ארום איז דער יונ-גער שוחט ווידער אוועק צום רב פערעל-מוטער מיט פרישע חלפים, אבער זיי האבען ווידער נישט „געטויגט". דא איז דער שוחט ארויס פון די כלים און אויסגערופען:

— ווייסט איהר וואס, רבי לאמיר פער׳חתמ׳ענען די חלפים און זיי אוועק-שיקען צו א בית-דין אין דער פרעמד, און זאל יענער ב״ד פסקנ׳ען, צי זיי טויגען, צי נישט —

הרב פערעלמוטער איז נישט איינגע-גאנגען דערויף:

— איך ברויך נישט קיין צווייטען בית דין, איך אליין בין א בית דין. פער-דרעה מיר נישט דעם קאפ יונגערמאן און לאז מיך צורוה. נעה, ווער בעסער א רב, וואס טויג דיר שחיטות. לערנען קענסטו היתר-הוראה האסטו, נו? דאן וועסטו שוין וויסען, פארוואס א שוחט טויג נישט —

— יא, כיועל ויסען ווענינער צו צאפען דאס בלוט ביי א שוחט. כוועל נאר פערלאנגען א שוחט מיט א „טית" ער זאל זיין טוב און נישט קיין שוחד מיט א „דלית", וואס זאל געבען געלד און פארדעקען דערמיט זיין גייסטיקען דלת.. — איז דער יונגער שוחט אריינ-געפאהרען דעם רב מיט א שטעכעדיגע אנדייטונג און באלד ארויסגעלאפען, שוין נישט הערענדיג, וואס דער רב ווארפט איהם נאך בייזע ווערטער, אז ער מעג פארגעסען צו ווערען שוחט.

און ער איז טאקע קיין שוחט נישט געווארען.

י. ב. שטריימאן.

ראדאם.

באטשאן=ליד

אויפ׳ן הויכן וועדבע - בוים
איך האב ארויסגעצויגען
א וואגן-ראד און עס איז
א באטשאן אהער געפלויגען

„ער" האט א נעסט פארלייגט זיך באלד
געברענגט א הער צו פיהרן,
א כלה זיך — מיט באטשאנעס
און מ׳ארבעט פעגסטער—טירן.

מ׳ארבעט פון פארטאג ביז נאכט
מיט ליים, מיט זאמד, מיט וואסער,
דו „זי" זיך דרייט ארום און לאכט
און ווערט פאר פרייד אזש בלאסער.

און ווען די נעסט וועט פארטיק זיין
מיר וועלן א חופה שטעלן
וועט קומען סנאנצע דארף צו גיין
און וועט פון אונז אנקוועלן.

צי האט מען טאקע בעדארפט אויסשרייבען א קאנקורס אויף א חזן?

די שוהל האט נישט קיין כאר — דער חזן איז קראנק — גמינע אנגאזשירט א נייעם חזן אויף די ימים-נוראים פאר 600 זל. — איינטריט'ס-בילעטען אין שוהל אויף יום-טוב — פאליציי וועט האלטען ארדנונג ביי דער שוהל.

די גמינע האט אויסגעשריבען א קאנקורס אויף א נייעם חזן, חזנים קומען אויף פרובען, מנגנים זאגען מבינות און אין שטאדט רודערט זיך א ביסעל. אויך מיר געפונען פאר גוטינג צו זאגען אונזער ווארט. און דאס וואס מיר ווילען זאגען איז, אז ס'ווערט נעטוהן דעם שוהל-חזן גרשון יאפע א גרויסע עוולה. מ'האט זיך אט אויף דעם שטילען. בעשיידענעם און עניוות'דיגען מענש פערלעגט זינט יאהרען און מ'חיל איהם מיט אלע כוחות אוועקשטופען פון עמוד. פארוואס? ווייסען דאך אלע, אז דער שוהל-חזן האט א הערליכע שטימע, וואס מ'ברויך זיכען צווישען גרויסע חזנים. אלא וואס? — ער געפעלט נישט דעם עולם. סא ווער איז אין דעם שולדיג, אויב נישט די שטאדט אליין? ווארום חי איז דען געהערט געווארען, אז א חזן זאל דאווענען גאנצע יאהרען אהן א כאר? אין אלע שטעדט וואו ס'דאווענען חזנים, איז איינגעפיהרט, אז ס'העלפען זיי אונטער כארען. ס'איז אויף דעם דא א ספעציעלער פאנד, אז דער כאר זאל קענען כסדר רעפעטירען און איינשטודירען קאמפאזיציעס אפילו א ספעציעלער דיריגענט חערט אויסגעהאלטען, וואס זאל אנפיהרען מיט'ן כאר.

זאלען זיך די ראדאמער שוהל-מתפללים דערמאנען מיט יאהרען צוריק ווען דער בעריהמטער דיריגענט דורמאשקין האט אנגעפיהרט מיט'ן שוהל-כאר, ווי שעהן אנגענעהם און גרויסארטיק דער חזן יאפע האט דאן געדאווענט. דער עולם איז געווען צופרידען און געלעקט די פינגער. די שוהל האט אריינגעצויגען און יעדען שבת געווען פול. עס קען הייגט זיין ווידער דאס זעלבע, ווען? ווען מ'וועט אנגאזשירען א כאר מיט א דיריגענט.

און ס'ברויך נישט קאסטען טייערער. דער חשבון איז א פשוט'ער:

דעם חזן יאפע וועט מען דאך מוזען צאהלען עמעריטור און א נייעם חזן וועט מען דאך אויך מוזען צאהלען; איז דאך שוין פיעל יושר'דיגער פאר דעם זעלבען געלד צו מאכען אזוי, אז חזן יאפע זאל בלייבען און מ'זאל איהם צוגעבען א גוטען כאר; נישט מ'זאל נעמען א מענש און איהם דעגראדירען פון זיין מדרגה, פערשאפענדיג איהם שפיכת דמים.

די גמינע, ווי מען הערט, האט זיך געוואלט צוריקציהען פון קאנקורס. נאר אויפן דרוק פון שוהל-מענשען, האט זי דעם קאנקורס ווייטער געלאזט אין גאנג, וואס דער רעזולטאט איז געווען אז ס'האבען זיך גענומען מעלדען חזנים פון דער פרעמד און דערפיהרט אזוי ווייט, אז פון גרויס בזיון און חלישת-דעת איז חזן יאפע קראנק געווארען. ס'הארץ טהוט איהם וועה און די דאקטוירים פערביטען איהם שטרענג צו דאווענען ימים-נוראים. איצט מוז די גמינע אנגאזשירען א נייעם חזן פאר 500 צו 600 זל. ער זאל דאווענען אין שוהל יום טוב. מען הערט אויך, אז די גמינע האט צוליב דעם בעשלאסען אז חוץ די „שטעדט" זאל יעדער וואס וועט וועלען דאווענען אין שוהל מוזען פריהער זיך בעזארגען מיט אנ'איינטריט-בילעט פאר עטליכע זלאטעס. כדי צו דעקען די אויסגאבען. עס יוצט אפילו אויפגעשטעלט ווערען פאליציי ביי דער שוהל וואס וועט קאנטראלירען די איינטריטס-קארטען און אהן אזעלכע טאקע נישט אריינלאזען.

אט זעהט מען שוין די ערשטע „פרוכט" וואס דער נישט בעדערכטיגער קאנקורס האט געגעבען. ווייל וואלט מען קיין קאנקורס נישט געמאכט. און פערשאפט א גוטען כאר, וואלט דער חזן נישט קראנק געווארען און דער עולם וואלט צופרידען געווען. דער כאר וואלט געוויס געקאסט ווייניגער ווי 500 זל. און ס'וואלט געווען א מענשליכע און עטישע האנדלונג.

אט אזוי געשעהט עס, ווען מען טהוט א מענש א „קשיחדע" און אנ'אומשולדיגען מענש דערצו. מיר האלטען, אז די שוהל-מענשען, וואס רודפ'ען דעם חזן ווענען נישט גערעכט און וואלטען בעסער געטוהן ווען זיי פעראינטערעסירען זיך מיט א כאר און זיך מעהר געזארגט פון וואנען דער חזן לעבט.

אויך אין שידלאווצע צונעהמט מען 65 יודישע הייזער — „צוליב אורבאניסטישע טעמים"

געמיינזאמע אינטערווענץ געגען צונעהמען ביי יודען דעם דאך איבערן קאפ.

אין דער לעצטער צייט מעהרען זיך פאלען, ווען די בירגערמייסטערס און מאגיסטראטען פון די קלענערע שטעדטלעך גיבען ארויס פעראָרדנונגען יועגען פונאנדערנעהמען הייזער צוליב אורבאניסטישע טעמים.

די דאזיגע גזירה טרעפט קודם כל די יודישע לאקאטארען און קרעמער. לעצטענס זענען אזעלכע פעראָרדנונגען ארויסגעגעבען געווארען אין אסטראוו-מאז. גארוואלין, נאָווידוואר און שידלאָוועץ.

דער בירגערמייסטער פון שידלאָוועץ האט פעראָרדענט אבצורוימען 65 הייזער הויפטזעכליך יודישע אין פערלויף פון 15 טעג. די דאזיגע פעראָרדנונג איז נאך אמאל בעטראכט געווארען דורכ'ן שטאט-ראט, וועלכער האט בעשלאסען אבצולעגען דאס פונאנדערנעמען די הייזער אויף א יאהר צייט.

נישט געקוקט דערויף האט דער בירגערמייסטער געטוהן דאס זייניגע און אין דער לעצטער וואך זענען צונומען געווארען פיל יודישע הייזער.

קיין ווארשא איז געפאהרען א ספעציעלע דעלעגאציע אינטערווענירען וועגען דאזיגען אונגעהערטען פאל.

עס ווערט ערווארט א געמיינזאמע דעלעגאציע פון אלע בעדראהטע שטעדט, וועלכע וועט זיך פארשטעלן אין אינערן-מיניסטעריום.

וואיט לאזט נישט לעגען דעם פונדאמענט צום פארקאן אויפ'ן בית-עולם.

חי מיר האבען שוין געשריבען, האט דער מאגיסטראט צוגעטיילט אין יאהר 1908 דער יודישער גמינע א שטיק פעלד פון זיין בעזיץ, יאס גרעניצט זיך מיט'ן אלטען בית החיים. די דאזיגע מתנה איז געגעבען געווארען אלס א תליפין דערפאר, וואס די יודישע גמינע האט געמוזט אבטרעטען אויף א צווייטע ארט א שטיק באדען דער דעמאלסדיגער באהן-פערוואלטונג. דאס אלץ איז געווארען יורידיש ארורכגעפיהרט און בעוואָרענט געווארען דורך אנ'אקט ביים רעיענט.

דערמאנט האט זיך די גמינע אין דעם, ווען דאס בית-החיים לאזט זיך אויס און עס הויבט אן אויספעהלען שטח; אין דעריבער אקטועל געווארען יענע טראנזאקציע און די גמינע איז צוגעטרעטען ארויסרוקען דעם פארקאן צו יענער זייט פון אלטען בית-החיים און צו-מויערען צוויי פליגלען פון ביידע זייטען, כדי איינצושליסען דאס שטיקעל פעלד, וואס איז ביז יעצט מחוץ לפארקאן.

ווען די גמינע האט פונאנדערגענומען דעם פארקאן און אנגעהויבען גראבען א פונדאמענט אויס'ן ארויסגערוקטען שטח, זענען אנגעקומען פויערים מיט'ן וואיט בראש פון יענער געגענד, נישט דערלאזענדיג פארנעמען יענעם פלאץ, באשר בכן, ער גרעניצט זיך דארט מיט'ן שאסע, וועלכער דיענט פאר'ן עפענטליכן געברויך. די ארבייטס, פערשטעהט זיך, איז אבגעשטעלט געווארען און ס'איז נעבליבען, אז דער פרעזעס פון דער יוד. גמינע ה' רדן זאל זיך צוזאמענטרעפען מיט'ן וואיט אין דער דארפישער גמינע און ביידע זאלען ווענען דעם ענין פערהאנדלען.

וואהרשיינליך וועט די זאך גינסטיג ערלעדיגט ווערען און דאן איז געמאלט נאך אנ'עוואנטואליטעט, געמליך, אז פון יענער זייט זאל בעשאפען ווערען א צופאהר-וועג צום בית החיים, וואס זאל נישט ברויכען קאסטען מעהר ווי דאס אויס-ברוקירען. דאס איז דערפאר, וואס דער גאנצער שטח דארט געהערט צום מאגיסטראט, וועלכער וועט האפענטליך איינגעהן אויפצוגעבען דעם וועג דער גמינע.

אויב דאס זאל אזוי פאקטיש געשעהן, וועט זיך די גמינע איינשפארען 3000 זל. וואס דער פויער וויל פאר'ן פארקויפען דעם אלטען וועג.

א גרוס פון די ראדאמער קור-געסט אין בוסק.

יעדע גוטע זאך, אפילו די בעסטע, אז מ'קוקט זיך צו נעהנטער, לאזט זיך בעמערקען נעוויסע שאטען-זייטען. איך בין געווען אין בוסק אויף קוראציע פון וואנען איך וויל אבגעבען א גרוס פון די קור-געסט וואס עזרה שיקט אהין. איך וויל זיך טיילען מיט מיינע איינדרוקען מיט די לעזער און זאלען זיי זיך ארויסזאגען, צי האב איך רעכט, אדער נישט.

אלזא צום ענין.

64 פערזאהן איז דאס מאהל געפאהרען דורך עזרה אויף קוראציע קיין בוסק. אלע זענען שבת'דיק אנגעטוהן און דיספאנירען מיט די קעלנערקעס חי מחותנים אויף א חתונה. די גרעסטע נבירים אין בוסק מוזען שטעהן און ווארטען אין דער רייה, ביז זיי בעקומען א באד, אבער פאר די עזרה-געסט איז באשטימט א שעה און אויף צו להכעיס דוקא ערשטע קלאס. מיט עסען ווערען זיי אבגעהיסען ווי בני-יחידים'לעך. זאל זיך דער רעסטאראטאר אויף א מינוט פערשפעטיגען, אדער מיט עפעס „פערזינדיגען" — איז איהם שוין נישט מקנא צו זיין. ער בעקומט די אמת'ע „עליה". איבער'ן פריהשטיק און קאלאציע וואכט א ספעציעלע קעכין. מיט פיש קאנקורירט דער רעסטאראטאר מיט אלע פענסיאנאטען אין בוסק. די פיש זענען שמאקהאפט געקאכט און די עזרה-געסט בעקומען דאפעלטע פארציעס אין פערגלייך מיט אנדערע פענסיאנערן. גאנץ בוסק רודערט מיט די עזרה-געסט און מ'שמועסט, אז זיי זענען שוין צו-פיעל „ראזבאליעווטע", דען צווישען אונז גערעדט, אחינו בני ישראל ווייסען דאך קיין גרעניץ נישט; מ'זיצט ביים פיש און מען מאכט אנאליזעס: דא איז די מייה צו-שטארק, דא איז זי צו בלאס.

דערלאנגט מען נישט באלד דאס צווייסע, צי דאס רדיטע גלעזעל קאווע, ווערט א גרויסער סקאנדאל; עפענט מען די צימערען ווערט דער אמת'ער ויצעקו אויף דער גרויסער עוולה. היתכן, שרייט א יורענע. ביי איהר אין שטוב פון ר"ח אלול אן עפענט מען שוין נישט קיין פענסטער.

ווען מ'זאל אויסרעכענען אלע קאפריזען, וואלט מען פשוט געשטוינט.

אט פאלט אן א פרוי און זידעלט דעם פערוואלטער בכן ער האט זי נישט בעזארגט מיט טינט און פעדער. די זעלבע פרוי האט קיין גראשען נישט איינגעצאהלט און קוים געגעבען וועקסלען אויף א קליינע סומע. פאר נישט דערלאנגען א מאהל הערינג צום פרישטיק בעקומט דער פערוואלטער א לעקציע פון די דאמעס אין די הויזען: „פאן יעסט שוויניא, אי ניע אומיע שען אבעישטש ז' אינטעליגענציאן." דאס זעי-

א שייקע וואס האט געפעלשט שול-דאקומענטען און האנדווערקער-צייגנישען.

אין צוזאמענהאנג מיט'ן אויפנעמען נייע ארבייטער, פליסען איין הינדערטער ביטעס וועגן ארבייט אין דער דירעקציע פון דער נעיועהר-פאבריק. דערביי ווערט אבער אבסערווירט, וואס פיעל קאנדידאטען, וועלכע לעגיטימירען זיך מיט שול-צייגנישען, פערראטען זיך אליין דערמיט, וואס זיי ווייזען ארויס אבגעשטאנענקייט אין זייער גייסטיקע פארבערייטונג, וואס מען וואלט געדארפט אייגענטליך פון זיי ערווארטען, אויפן סמך פון זייערע פארגעשטעלטע צייגנישען.

דאס זעלבע לאזט זיך בעמערקען אויף דעם ארבייטס-מארק. אויך דארט בעווייזען זיך געזעלען, האנדווערקער, וועלכע צייכענען זיך נישט אויס מיט קיין בעזונדערע קענטניסען, טראץ דעם וואס זיי בעזיצען דיפלאמען, אז זיי האבען געענדיגט די פראקטיק.

דאס איז נעיוארען פערדעכטיגט און נאך א פאליצייאישע אויספארשונג האט זיך ארויסגעשטעלט, אז אין ראדאם עגזיסטירט אנ'ארגאניזירטע פעלשער-באנדע, וואס פערנעמט זיך מיט נאכארבייטען שול-דאקומענטען און האנדווערקער-צייגנישען.

ס'זענען ארעסטירט געווארען 4 פערזאנען פון דער דאזיגע שייקע. דאס זענען סטאניסלאוו רושינאוויטש, יוזעף גרוטשינסקי, מאריאן מאי און וולאדיסלאוו פראוודא.

די פעלשער האבען גענומען פאר דער „מלאכה" צו 15 און 600 זל. פאר א געפעלשטען דאקומענט, שעפענדיג פון דער דאזיגער פראצעדור גאנץ היבשע רווחים. די ווייטערדיגע אויספארשונג וועט בעווייזען אויף ווי גרויס ס'האבען זיך פערמאסטן די פעלשער מיט זייער טעטיגקייט.

צי בעקומען שפיטעלער אין אנדערע שטעדט הנחות פון די עלעקטראווניעס

דאס היגע יודישע שפיטאל האט זיך געווענדעט צו דער עלעקטראווניע וועגן ערטיילען אנ'הנחה אין דער פארם פון בלאק-טאריף. היות די עלעקטראווניע האט די בקשה אבגעזאגט, האט זיך דאס שפיטאל געווענדעט מיט אנ'אנפראגע צו א רייהע שפיטעלער אין פערשידענע שטעדט, צי זיי געניסען פון הנחות. דערווייל איז אנגעקומען ענטפער פון יודישען שפיטאל אין פיאטריקאוו, וואו פאר נארמאלע עלעקטרישע בעלויכטונג ווערט אבגעצאלט 74 גראשען פאר א קילאוואט אבער דאס יודישע שפיטאל בעקומט דארט אנ'הנחה, וואס בעשטעהט אין דעם, וואס ביינאכט ווערט גערעכענט צו 40 גר. און בייטאג נאר 30 גר. א קילאוואט. אלזא טיילווייז בעדייטענד מעהר נאך פון א 50 פראצענטיגע הנחה.

דער שפיטאל-ראט ווארט אויף נאך תשובות פון אנדערע שטעדט און דאן וועט ער זיך ווידער ווענדען צו דער עלעקטראווניע. פערופענדיג זיך אויף ביישפילען פון דער פרעמד.

הילפ'ס-אקציע לטובת דעם ארימען יודישען סטראגאן און קליינהענדלער.

ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט פריער אונטערנעמען א ברייטערע אקציע לטובת די ארימע יודישע קליינהענדלער און סטראגאניאזשעס. היינטיגע וואך מאנטאג איז אבגעהאלטען געווארען די צווייטע בעראטונג אין לאקאל פון קליינהענדלער-פערבאנד (ושעראמסקי 21) אויף וועלכער עס איז אויספיהרליכער ארומגערעדט געווארען דער פלאן ווי אזוי מעהר אויסצובּרייטערן די זעלבסטהילף-קאסע פאר די אויבענדערמאנטע פעראַרימטע קרעמער דורך א ספעציעלע זאמלונג אין געלד, ווי אויך אין נאטור.

נאך א לענגערע דיסקוסיע אין וועלכער מ'האבען אנטייל גענומען פארשטעהער כמעט פון אלע מסחרישע בראנזשעס דער פרעזעס פון דער קהלה ה' דען און דער פארשטעהער פון דער פרעסע רעד. הערץ, איז מען געקומען צו אנ'אלגעמיינעם הסכם וואס שייך דער נויטווענדיקייט פון שאפען א שטארקע און געזונטע זעלבסטהילף-קאסע, וואס זאל אימשטאנדע זיין צו בעדינען מיט אהנפראצענטיגען קרעדיט אלע יודישע סטראגאניאזשעס און קליינהענדלער אין אונזער שטאדט, ערמעגליכענדיג זיי דערמיט צו בלייבען ווייטער שטעהן אויפ'ן פלאץ צו קענען פערדינען אויף זייער טעגליך ברויט. צו דעם צוועק האבען זיך אויפ'ן ארט דעקלארירט פרייוויליג א רייהע פארען, אויסדריקענדיג זייער גרייטקייט שוין צו צוטרעטען צו דער זאמעל-אקציע. עס איז אויך בעשטימט געווארען צו צוציהען א גאנצע רייהע אנגעזעהענע מענשען פון שטאדט, וועלכע וועלען אהן צווייפעל איינשטימען בייצוטראגען זייער אנטייל.

ס'איז כדאי אונטערצושטרייכען, דאס דער פרעזעס דען האט אויפ'ן ארט אויסגעגעבען דריי פארען אין נאמען פון דער יודישע גמינע וועלכע שטעלען זיך תיכף צו דער ארבייט. דאס זענען די ה"ה פרעזעס דען - ד"ר פאסטמאן; מייזעלס-יונה גאלדבערג; ד"ר לעווין—ד"ר גאלדבלום.

די ווייטערדיגע פארען בעשטעהען פון פאלגענדע ה"ה: שמעריל קארמאן—מאטעל אייזענמאן; אלעקסאנדער לאקס - גרשון לעדערהענדלער; ה ל. הימעלפארב—מאטל קארמאן; יהושע ניימאן—זעליג גאלדבערג לייזער פרידמאן — ישראלקע האלצקענער; אלי בלאטמאן — הערשעל דאנציגער, אביגדור זיידענוועבער—שלמה קורץ משה מארגוליס י. א. זילבערבערג א. אנ.

ס'איז גלייכצייטיג אויסגעוועלט געווארן א קאמיטעט, וואס פיהרט אן מיט דער זאמעל-אקציע. דער צוזאמענשטעל איז פאלגענדער: קהלה פרעזעס דען, לאקס (פרעזעס פון קליינהענדלער פערבאנד) נח ראזענבוים (ווי פרעזעס). ישראל'קע האלצקענער (פרעזעס פון דער זעלבסט-הילף-קאסע) ד"ר פאסטמאן, ל. מ. זיסערמאן (ראטמאן) סאלאמאן לעווין (פרעזעס פון אויפזיכט-ראט פון קרעדיט-קאפעראטיוו ביים קליינהענדלער-פער) רעד. הערץ, יונה גאלדבערג, פאטאזשניק, קליינהאוס, ג. לעדערהענדלער און פלאצקי.

פשיטיקער לעהרער האבען זיך באליידיגט.

בעת'ן פשיטיקער פראצעס אינ'ם ראדאמער קרייז-געריכט האט זיך געהאט אין „נאש-פשעגלאנד" בעוויזען א פעליעטאן פונ'ם קארעספאנדענט וואדיאס א. נ.: „די פראפעסארען פון דער פשיטיקער הויך-שול". דער ארטיקעל איז געווען געווידמעט דעם עדות-זאגען פון די צוויי לעהרער פון דער פשיטיקער פאחשעכנער שול די ה"ה: זשאביאק און חלאסעק.

די דאזיגע צוויי לעהרער זענען אינ'ם פעליעטאן אבגעלאכט געווארען צוליעב זייערע מאדנע ערקלערונגען, וואס זענען געווען דורכגעזאפט מיט יודען-האס. די לעהרער האבען זיך דערפיהלט באליידיגט פון פעליעטאן און זיך געווענדעט צו דער פראקוראטור וועגן צוציהען צו געריכטליכער פעראנטווארטליכקייט דעם מחבר פון דעם ארטיקעל און דעם פעראנטווארטליכען רעדאקטאר פון „נאש פשעגלאנד" ה' דניאל ראזענצווייג, פאר באליידיגען מלוכה-בעאמטע.

דינסטאג האט זיך דער דאזיגער פראצעס אנגעהויבען אין ווארשאווער קרייז געריכט. עס האט זיך נישט צוגעשטעלט צום פראצעס דער בעשולדיגטער, וועלכער ליגט קראנק. אין נאמען פון די בעשולדיגטע זענען ארויסגעטרעטען די אדוואקאטען עטינגער און מארגאליס, וועלכע האבען געבעטען ארויסצופאדערן צום פראצעס די אקטען פון פשיטיקער פראצעס. ווייטער האט די פערטיידיגונג געפאדערט ארויסצורופען אלס עקספערט דעם פרעזעס פון פוילישען זשורנאליסטען — סינדיקאט, וועלכער זאל פעסטשטעלען, צי דער דערמאהנטער ארטיקעל איז געווען א טרוקענער בעריכט פון די געריכט-פערהאנדלונגען אדער האט נעטראגען דעם כאראקטער פון א פעליעטאן (אין א פעליעטאן האט דער מחבר, ווי בעוואוסט, א גרעסערע מעגליכקייט ארויסצוזאגען זיין מיינונג אין א לייכטער פארם).

דאס געריכט האט אבער נאך א קורצער בעראטונג בעשלאסען אבצווארפען די פארשלאגען פון דער פערטיידיגונג און אבצולעגען דעם פראצעס אויף א צווייטען טערמין צוליעב דער אבוועזענהייט פון בעשולדיגטען. ד. מ.

נען אזעלכע דאמעס, וואס ווען נישט די הויזען, וואלט מען נישט איינע פון זיי געמעגט געבען א קיישעל מיט אייער צו פערקויפען.

נישט איין צונערייזטער גאסט וועמען ס'קאסט 3—4 פאכיג אזוי פיעל ווי די עזרה-געסט, ווינשט זיך, הלוואי וואלט ער געהאט אזא בעהאנדלונג און אזא רוהיגע קור.

ס'וואלט געווען א גרויסער יושר דאס בעפאר די עזרה-געסט טאהרען אב, זאל מען פאר זיי איינארדנען ספעציעלע קורסען און האלטען פאר זיי פארטראגען ווי אזוי אויפצופיהרען זיך אין בוסק. זאגאר די פרעהליכע סטודענטינס ברויך מען אויפמערקזאם צו מאכען, דאס ווען דער ארקעסטער שפילט אין נארטען די „מאדליטוועי" מאכט מען נישט קיין טומעל, וואס האט געקענט געבען נישט קיין אנגענעהמע פאלגען פאר אלע יודישע קור-געסט און פארן גאנצען כלל-ישראל... דער זאקלאד האט צו מארגענס געגעבען א ספעציעלען קאמוניקאט וועגען דעם פאל און א פארארדנונג דורך דעם מעגאפאן און פארק וכרי בזיון וקצף...

צום סוף וויל איך נאך א וויכטיגע פראגע בעריהרען אין צוזאמענהאנג מיט דער בוסק-אקציע. די עזרה מאכט א פסח. קוילען און בוסק-אקציע. ווער עס נעניסט פון די ערשטע צוויי אקציעס דער הייסט שוין א נהנה מן התמחוי און נישט איינמאהל האט דער שרייבער פון די שורות בייגעוואוינט פאקטען, דאס בכבודיגע מענשען, וועלכע מ'האט געשיקט די פסח-באנע, האבען צוריקגעשיקט, נישט וועלענדיג נהנה זיין פון דעם. ביי דער בוסק-אקציע איז גראד יא דא א היתר, דאס גאנץ שענע פערמעגליכע פון מיטעל-שטאנד, סוחרים אנגעזעהענע, צאהלען נישט איין דעם פולען בעטראג און זענען ממש נהנה פון די עזרה און פאר זיי מוז מען ארויסגעהן צוזאמענעמען אין שטאדט.

כ'האב געמאכט א סטאטיסטיק:

12 פראצ. צאהלען איין דעם פולען סכום — 150 זל. 10 פראצ. זענען ארימע מענשען, וואס ברויכען צו פאהרען קיין בוסק און ס'קומט זיי צו געניסען פון דער זאמעל אקציע; די רעשט רעקרוטירען זיך פון מיטעל-שטאנד, וועלכע זענען נהנה פון דער עזרה און ברויכען דאס נישט, דען אויף בלויז שטעטער, קאסטיומען מיט פאסאס גיבען זיי מעהר אויס. און דאס מוז מען דעם עולם בעוואוסטזיניג מאכען און אויפקלערען, אז דער, וואס ס'האט וועניגער איינגעצאלט ווי 150—140 זל. האט גענאסען פון דער עזרה-שטיצע, וואס איז נישט עהרליך און נישט מענשליך; זאלען זיך בעזינען די אלע מענער און פאטערס, וואס האבען געשיקט זייערע פרויען און קינדער און זאלען זיי דעם בעטראג צו צאהלען, דען ס'קען קומען דערצו מ'זאל זייערע נעמען אמאל פערעפענטליכען, וואס וועט געוויס נישט פאסענד זיין. די אלע האבען נאך נישט נהנה געווען פון קהל און אין דעם פאל איז עס פערקעהרט. אפילו פאר 150 זל. מאכט עס אויך אויס ביליג, וויל וואלטען זיי געפאהרען פריוואט וואלט זיי וועגיגסטענס געקאסט 21 טעג צירקא 300 זל. און דערצו וואלטען זיי נישט געהאט אזא פיינע און בעקוועמע קוראציע, ווי עזרה ארדענס-איין.

די אלע פאקטען גיב איך איבער פאר דער עפענטליכקייט.

אויף מיין אינטערווענץ ביים ג, ה' פרעזעס אדלער, האט ער נעענטפערט, דאס אויב ס'פאהרט א קליינע צאהל, וואס ס'נויטיגט זיך און ס'קומט זיי בעכת נעשטיצט צו ווערען, איז אויך שוין דיינו, מעגען שוין די רעשט אויך זיין נישט קיין ריכטיגע. איך וויל נישט אבפרעגען דעם דאזיגען שטאנדפונקט און לאז עס איבער די לעזער זאלען וועגען דעם אורטיילן. **א תושב.**

דער אונטערשריפט פון מחבר, וואס שרייבט זיך אונטער מיט'ן פסעוודאנים „א תושב" איז דא ביי אונז אין רעדאקציע. דער זעלבער ה' איז געווען פריוואט אויף קוראציע אין בוסק. אגב שטעהט ער נאהנט צו דער עזרה-טעטיגקייט. עס וואלט געווען נעווינשען צו הערען די מיינונג אויך פון אנדערען צד, וואס ווערט קריטיקירט. רעד.

ווי לאנג וועט איהר אזוי פייניגען אייער לאקאטאר ר' נתן און חנה'לע ניימאן?

די לעזער געדענקען מסתמא פון די צוויי אנאנסן (איינע אין יודיש און איינע אין פויליש) אין אונזער צייטונג פון דער פאמיליע קופערמאן (רינעק 13), וועלכע האט זיך געווענדעט צום בעל-הבית פון דערמאנטען הויז ר' נתן ניימאן און צו זיין פרוי חנה'לע ניימאן, זיי זאלען אויפהערען צו פערפאלגען די פאמיליע קופערמאן און געהן צו א דין-תורה, אדער צו מענשען, צו בוררים און צו וועמען זיי ווילען נאר אליין. די ווענדונגען זענען געווען פיעל מיט געבעט און תחנונים, אבער זיי האבען גארנישט געווירקט. אנשטאט צו געהן צו א דין-תורה, זענען זיך ר' נתן ניימאן מיט זיין פרוי אנדערש נוהג. מען שיקט דעם קאמארניק און מען נעמט ארויף דאס ביסעל סחורה צו זיך אין שטוב און מען מאכט א „ספושעדאוש". איין „ספושעדאוש" אזעלכער איז שוין דורך זיי אויסגעפיהרט געווארען און היינטיגס וואך האבען זיי נאך אמאהל געמאכט א „זאיענטשע" ביי דער דורך זיי פערפאלגטער פאמיליע קופערמאן און מען קליובט זיך צו א צווייטען „ספושעדאוש". חוץ דעם געהט א גאנצע סעריע פראצעסען ארום אנ'עקסמיסיע. ר' נתן ניימאן מיט זיין פרוי ווילען ביידע: אי רואינירען אי ארויסווארפען אויף דער גאס די פאמיליע קופערמאן, וועלכע האט יאהרען-לאנג געצאהלט נארמאל דירה-געלד און דער גאנצער כעס נעמט זיך מעהר פון פערזענליכע שנאה, ווי פון געלד-תביעות.

רבנים האבען שוין געשיקט רופען צו דין-תורות, אויך זייטיגע מענשען האבען זיך שוין אריינגעמישט, אבער ר' נתן ניימאן מיט זיין פרוי בלייבען הארט און ריקזיכטסלאז און? זייער נקמה און אמביציעזקייט האבען זיי אזוי ווייט פערשיכור'ט, אז זיי ארט גארנישט, וואס א גאנצע פאמיליע פון 6 פערזאהן ווערט צובראכען און געהט צום גרונד.

אפשר וועט איהר ר' נתן און חנה'לע ניימאן פארט ווייכער מאכען אייערע הערצער און דאך געהן מיט די בע'וולה'טע מענשען צו א דין-תורה, אדער צו מענשען? איז עס שעהן אזוי, איז עס ריכטיג אזוי אין דער היינטיגער צייט, אז איין יוד זאל געגען צווייטען ארויסטרעטען מיט אזא חומר-הדין? האט איהר דאך אויפגעשטעלט א בית-מדרש אין אייער הויז לובלינער 9, אריינגעשטעלט דארט ספרי-תורות, נו, לערענט אזוי א בית-מדרש. צי הייסען אזוי האנדלען ספרי-תורות, נישט צו געהן צו א דין-תורה, אדער צו בוררים?

בעזינגט אייך ר' נתן ניימאן און הערט אויף צו פייניגען און צו רורפ'ען אייער לאקאטאר, נאר גלייכט אייך אויס מיט איהם בטיב, אויף א מענשליכען, פריד-ליכען אופן, געדענקט, אז איהר קענט דערפיהרען צו טרויעריגע קאנסעקווענצען פאר דער דאזיגער פאמיליע, וועלכע זינקט אין דער טיפסטער פערצווייפלונג.

יאנאס טורקאוו און דיאנא בלומענפעלד אין ראדאם.

קירצליך וועלען אויפטרעטען אין ראדאם די בעקאנטע ארטיסטען דיאנא בלומענפעלד און יאנאס טורקאוו מיט זייער אנסמבל. זיי וועלען אויפפירען די טעאטער-פיעסע „אטענטאט" אין ארבייטער-הויז שוויעזשא 1

גרויסער נצחון פון א יודישער פוטבאל-מאנשאפט.

דער מעטש צווישען „נאפושוד" מיט יוטשניא האט זיך פערענדיגט מיט א נצחון פאר דער לעצטער (3:0) וועלכע טרעט ממילא אריין אין קלאס „א".

פון דער ציונ. ארג. (זשעראמסקי 52) קאמוניקאט

שבת דעם 28|8 ד. י. פינקטליך 4 נ. מ. קומט פאר אין לאקאל פון דער ציונ. ארגאניזאציע (זשעראמסקי 25) א חברים-געשפרעך געווידמעט די פערהאנדלונגען פון 20-טען ציוניסטישען קאנגרעס. אלע חברים און סימפאטיקער ווערען געבעטען צו קומען פינקטליך. איינגאנג פריי.

וואונשען
— אויף —
ראש-השנה
תערען שוין אנגענומען
אין רעדאקציע
ראדאמער-קעלצער לעבען

דער פענסיאנאט פון חיה לאה אין גארבאטקע.
איז אפען דעם היינטיגען ראש-השנה פאר אלע געסט, וואס ווילען פערברענגען יו"ט אויף דער פרייע און פרישע לופט.
אלע בעקוועמליכקייטען, שענע זוניגע צימערען,
ראדיא-מוזיק און סאלידע בעדינונג.

Z intencji zaślubin kuzynki naszej
EDZI ZYLBERSZLAK z p. DAWIDEM WARMEM
życzymy szczęśliwej przyszłości
Mońkostwo Ceder

אין דער שוהל פון „בית-יתומים" (אויף אבאזשיסקא)
תפלען פערדינגען ווערען
אויף די ימים-נוראים שטעדט
דאווענען וועט דער אויסגעצייכענטער בעל תפלה ה'
יוסף סאנדעל
דער גאנצער איינקונפט געהט פאר'ן בית יתומים.
בילעטען צו בעקומען אין קאנצעלאריע פון ב"י.

לשמוע אל הרנה ואל התפלה —
אין הערליכען לאקאל פון האנוורקער-קלוב וויטאלדא 10 ווערט איינגעארדענט אויף די ימים-נוראים א דאווגען.
עס וועט דאווענען דער בעוויסטער מנגן ה'
יעקב העכטמאן
בעמערקונג: צוליב די גרויסע נאכפראגע אויף פלעצער ווערט געבעטען צו פערזעהן זיך מיט בילעטען וואס פריהער אין דערמאנטען לאקאל (וויטאלדא 10) פון 8 ביז 10 אוועבד.

לשמוע אל הרנה ואל התפלה
אין דעם הערליכען לאקאל פון דער שול-קולט שולע זשעראמסקי 27 ארדענט איין די חברה „כנסת ישראל" אונטער די אנפיהרונג פון ה' מ. קאטליאר א דאווגען אויף די קומענדיגע ימים-נוראים מיט זעהר א שיינעם כאר אונטער די לייטונג פון ה"ה
יעקב העכטמאן און איסר ליפשיץ
די פלעצער ווערען איינגעריכטעט מיט די גרעסטע בעקוועמליכקייט.
מיר פערהאפען דאס די נאכריכט וועט געפינען דעם געהעריגען צוטרוי.
קומט און איבערצייגט אייך. מיט אכטונג
די פערוואלטונג פון די חברה כנסת ישראל

צענטר. רעסטאליסטען און קליינהענדלער-פערבאנד
אין פוילען אבט. אין ראדאם — זשעראמסקי 21
טיילט מיט, דאס אנהויבענדיג פון היינטיגען חודש ווצט מען אין לאקאל פון דערמאנטען קליינהענדלער-פערבאנד דאווענען שבתים און ימים טובים.
די צימערען זענען גוט איינגעארדענט, גרויס, לופטיג, זויבער
ימים-נוראים וועלען דאווענען די בעסטע בעלי-תפילות.
דינגען פלעצער קען מען יעדען טאג פון 5 ביז 9 אוועגד אין דערמאנטען לאקאל

פארבעריי
כעמישע פראלניע און וועש
M. Cichoń
Centrala, RADOM, Rwańska 23.
רעיעלע ארבייט! קעלנער צו 15 גר.
נעמט אן צו וואשען: מענער, דאמען און קינדער-קליידונג
נעמט אויך אן צו פיצען:
סיטערנע קורטקעס, קאפעלושען, הענטשקעס,
פלוש, סאמעט, מעבעל-גאבאלין און דיוואנען.

ביליג ווינש-קארטען
נייעסטע מאדערנע ווינש-קארטען אין א גרויסען אויסוואהל. קומט און איבערציינט אייך!
דרוקעריי „רעקארד"
ראדאם זשעראמסקי 9.

Kino ADRIA
פריהמארגען-פילמען
שבת דעם 28 - טען 1 און 3 אז
זונטאג דעם 29 - טען 12 און 2 אז.
DAWID
KOPPERFELD
w rol. gł. Fredie Bartoholmew
Lionel Barrymore
Madprogram: Tygodnik P. A. T.

Kino ADRIA
ביז זונטאג דעם 29 איינש.
1. Słynny egzotyczny film p. t.
KING—KONG
2. Wspaniała komedia nieporozumień w filmie
WESOŁY DON ŻUAN
w rol. gł: Myrna Loy i Robert Montgomery
Wkrótce „DYBUK" – „SZIR HASZIRIM"

דאס לעבען אין קעלץ.

א סך = הכל.

מיט א פאר חדשים צוריק איז אין בריסק פארגעקומען עפעס אזוינס, וואס אלע וויסען שוין היינט און ס'איז נישט נויטיג איבערצו'חזר'ען. מענשען בכל תפוצות הגולה האבען אבגעזיפצט און פערשטאנען, אז מען מוז קומען צו הילף.

אין אלע יודישע שטעדט און שטעטלעך פון גאנצען לאנד האבען זיך, וואו פריהער און וואו שפעטער, געשאפען הילפס-קאמיטעטען, וועלכע האבען גענומען סאדערען, מאהנען און זאמלען געלד פאר דעם צוועק. יודען האבען זיך אנגערופען, יודען האבען פערשטאנען, אז ס'איז אזא זאך, וואס מ'טאר נישט און ס'לאזט זיך נישט אבלעגען, ס'איז אזא זאך וואס מ'טאר נישט אויסרעכענען צי מ'קען און וויפיל מ'קען — מ'דארף און מען מוז קומען צו הילף.

אין א פאר הונדערט שטעדט איז אזוי געווען — נאר נישט אין קעלץ. אונזער שטאדט האט צייט. אונזערע בלל-טהוער און שטאדט-פערזארגער האבען עפעס יא געהערט, געליינט און פערשטאנען, האבען אפילו פון צייט צו צייט גענעבען א קרעכץ, אז ס'מאכט געווען א יושר און מ'מאכט בעדארפען עפעס טהון — נאר מיט דעם האט עס זיך געענדיגט

נאט האט געהאלפען. דער צענטראלער הילפ'ס-קאמיטעט האט דערמאנט, אנגעקלאפט אין לאדען: קעלצער יודען וואו זענט איהר? אהער געשיקט א דעלעגאט כדי זיך גמיינזאם א נעם צו טהון צו דער ארבייט. מילא, אז ס'קומט א דעלעגאט איז דאך נישט שייך — האט די יודישע קהלה ארויסגעשיקט איינלאדונגען צו א שיינער פאהר מנינים יודען טאקע אין נאמען פון דעלעגאט, אז מ'זאל קומען אויף די און די שעה, כדי אנצוהאלטען א קאנפערענץ וכ"ו. איינגעלאדען ווי געוועהנליך אלע געזעלשאפטען און פעראיינען און ס'איז טאקע געקומען אויף דער פערזאמלונג „א גרעסערע צאהל מענשען", וואס האבען אויסגעהערט דעם רעפעראט פון דעלעגאט און „זיך ערקלערט אלס קאמיטעט". מ'האט איינגעטיילט די שטאדט אויף 13 רעווירען (א שלעכטע ציפער) און, אז די צאהל אנוועזענדע האבען נישט געקלעקט די צוויי מאהל 13 פערזאהן, כדי צו בעארבייטען די 13 רעווירען, האט מען מזכה געווען די לידערס פון די פארטייען און פעראיינען שלא בפניהם און דער דעלעגאט איז אוועקגעפאהרען צופרידען. נאך מעהר צופרידענער זענען אהיימגעגאנגען די אנטיילנעמער פון דער פערזאמלונג, פארט אנגעטהון א גוטע און נוצליכע זאך...

ס'איז אוועק ווידער א פאר וואכען און דער צענטראלער קאמיטעט אין ווארשא האט נישט בעקומען קיין שום ידיעה פון דורך איהם געשאפענעם קאמיטעט אין קעלץ — איז די וואך ווידער געקומען א צווייטער דעלעגאט, מ'האט גערופען צוויי מאהל חי' יודען אויסגעקליבענע כלל-טהוער אויף האלבע גיין אזעגד, כדי אנצוהאלטען א קאנפערענץ און אבצוגעבען א דין וחשבון פון די היינטיגע ארבייט. מ'קען גישט זאגען, אז מען איז געקומען פינקטליך, ווייל ארום 10 אזייגער האט זיך ערשט געקענט עפענען די זיצונג אויף וועלכע ס'זענען געקומען קרוב... 8 פערזאהן און דער דעלעגאט האט אבגעגעבען א בעריכט פון צענטראל-קאמיטעט: איבער 400 שטעדט און שטעדטלעך האבען זיך ביז איצט בעטייליגט אין דער אקציע. קרוב ת"ק אלפים זהובים איז געזאמעלט געווארען. ווארשא האט ביז איצט געגעבען 94 טויזענד זלאטעס, ווילנא 19 טויזענט זל. קליינע ארימע צעבראכענע שטעטלעך וואס קומען אליין אן נאך הילף האבען זייערע לעצטע גראשענס געשיקט — סטאלין אנ'ארים פערחושכט קרעסען-שטעטעל וואס געזאמעלט 680 זל. און פון קעלץ איז איינגעפלאסען ביז 141 זל.

דער דעלעגאט האט געמאהנט, געפאדערט א דין-וחשבון פון דער ביזאיצטיגער טעטיגקייט פון „קאמיטעט" — וואס כ'לעפען האבען מיר איהם געקענט זאגען? קעלץ האט צייט, קעלץ איילט זיך נישט. ס'איילען זיך נישט די מקבלים, ס'איז דא (אויפ'ן פאפיר) 13 רעווירען און 13 פארען, וועלכע האבען געזאלט גיין זאמלען, נאר ווידער דאס זעלבע ס'פרענט נישט. דערוויייל זענען נאר געגאנגען 2 פארען און געשאפען וויפיעל ס'האט זיך געלאזט ביי די נותנים, וועלכע איילען זיך אויך נישט און די נדבה ווערט מעהרערע מאלען צוגעטיילט מיט אזא „פנים יפות", אז ס'איז גלייכער מ'רעדט נישט. ביי אנדערע מאלען געדענקט נישט דער נותן צי ער האט שוין געגעבען צי נאך נישט און הייסט — ליתי תיקף ועוז — קומען א צווייט מאהל. און אין נאך אנדערע פאלען ענטפערט מען גלייך, אז מען גיט נישט.

אט דאס איז דער דין וחשבון נאך וועלכען דער דעלעגאט איז געקומען פון ווארשא און דאס איז — לאמיר האפען, דערוויייל — דער סך - הכל.

אבסערוואטאר.

א דעוויזע = פראצעס.

שבת איז אין קעלצער קרייז - געריכט פארגעקומען דער פראצעס געגען ה' ישראל טאאומען, וועלכער איז זיינער צייט ארעסטירט געווארען פאר עובר זיין אויף דעוויזע-פארשריפטען.

דער בעשולדיגטער האט זיך מודה געווען צו דעם אלעם, וואס איז איהם פארגעווארפען געווארען. ער האט זיך פערענטפערט, אז ער האט דאס נישט געטוהן אלס וואלוטע-הענדלער, נאר כדי צו קענען אריינברענגען רויה-שטאפען פאר זיינע אויסארבייטונגען און צו קענען בעפרידיגען זיינע קליענטען, וועלכע האבען געמאכט בעשטעלונגען און געגעבען האנדגעלד. נאך איידער די דעוויזען-פארשריפטען זענען געווארען פערעפענטליכט און נעבעטען א קליינע שטראף.

נאך א קליינע בעראטונג האט דאס געריכט ארויסגעגעבען פאלגענדען אורטייל: ישראל טאאומאן ווערט פערמשפט אויף 10 חדשים תפיסה, פינף הונדערט זלאטעס שטראף אדער 20 טעג ארעסט און 90 זל. געריכטס-קאסטען. אין נאמען פון פערמשפט'ן האט אדוו. טשיכאווסקי אריינגעטראגען אנ'אפעלאציע און געבעטען דעם פער'משפט'ן ארויסצולאזען אויף דער פריי. נאכן איינלייגען 200 זל. קויציע איז ער ארויסגעלאזט געווארען.

בעשטעטיגט דעם אורטייל אויף משה אפאטאווסקי.

ווי ס'איז שוין זיינער צייט געווען געמאלדען, האט דאס היגע קרייז-געריכט פערמשפט דעם קעלצער איינוואוינער חיים אפאטאווסקי אויף 4 חדשים תפיסה פאר בעליידיגען דאס פוילישע פאלק.

דעם פערגאנגענעם מיטוואך איז אין קראקע פארגעקומען דער אפעלאציע-פראצעס און דאס אפעלאציע - געריכט האט דעם אורטייל פון קעלצער קרייז-געריכט בעשטעטיגט.

דער פער'משפט'ער האט אנגעגעבען א קאסאציע קיין ווארשא.

א 9-יעהריג קריסטליך יונגעל דער-שיסט זיינע צוויי חברים

ווען דער נאיאחע פון וואלד ראדאשיצע איז אוועקגעגאנגען דעם לעצטען זונטאג אין דער קירכע אריין, האט זיין 9-יעהריגער זוהן אויסגענוצט די געלעגענהייט, צוגעכאפט זיך צו דער אנגעלאדער ביקס און אזוי לאנג „געמיי-טערוועט" ביז די ביקס האט אויסגעשאסען און געטראפען דעם 12 יעהריגען בעדנארק, וועלכע איז געפאלען א טויטער אויפ'ן ארט, ווי אויך א 7-יעהריג יונגעל, וועלכער איז דעם זעלבען טאג געשטארבען.

מארשאל שמיגלי-רידז און פרעמיער סקלאדקאווסקי אין קעלץ.

אויפ'ן 16 אקטאבער ה. י. איז בעשטימט געווארען דער יום-טוב פון היגען ארטילעריע-פולק. אויך ווערט דער ארטילעריע - פולק בעקומען פון דעם ספעציעלען שטאדט-קאמיטעט, וועלכער דארף אדורכפיהרן די פייערונגן, א פאהן

אין צוזאמענהאנג מיט דער אויבענדערמאנטער פייערונג קומען ספעציעל קיין קעלץ מארשאל שמיגלי און פרעמיער מיניסטער סלאוואי סקלאדקאווסקי. בעת'ן וויילען פון די הויך - געשטעלטע געסט ביי אונז אין שטאדט, וועלען זיי בעקומען דיפלאמען אלס עהרע - בירגער פון דער שטאדט קעלץ. אין זעלבען טאג ווערט אויך פארקומען די פייערליכע ערעפענונג פון נייעם בנין פאר דער פאלקס-שול נומער 10 אויף דער ווארשאווער גאס.

שריפה אין א יוד. פאבריק.

שבת אווענט איז אין דער מעכאנישער פארבען-פאבריק פון ה' ראזענבוים (סקארזשיסק) אויסגעבראכען געווארען א שריפה, וועלכע האט פערברענט דעם גאנצען דאך פון דער פאבריק, ווי אויך פערניכטעט פערשידענע פאבריקאיינריכטונגען. דער שאדען בעטרעפט ביז 15 טויזענד זל.

צוליעב דער שריפה האבען 35 ארבייטער פערלוירען זייערע פאסטענס אויף צוויי וואכען צייט.

פארברענט זיך א מאטאציקל.

זונטאג אווענר איז אויף שיענקעוויטשא גאס נעבען סמאלענסקי'ס צוקערניע געשטאנען א מאטאציקל, ווען דער אייגענטימער ה' פראנטשישעק סארווינסקי האט זיך אויפגעזעצט צו פאהרען, האט זיך דער מאטאר אנגעכאפט און דער גאנצער מאטאציק איז פערברענט געווארען. דער שאדען בעטרעפט ביז 500

דאנקזאגונג

א הערצליכען דאנק דריק איך אויס דעם קעלצער סטארשי פעלדשער

א. שעפטעל לעשנא 3

פאר זיין נעהערינע און גוטע מעדיצינישע אויפזיכט איבער מיין ל. טאכטער.

אלעזר גארפינקעל.

אין נומער 31 (676) איז אריינגעפאלן א פערדריסליכער טעות. אנשטאט ה' פישער דארף זיין א. שעפטעל ווענען ה' גארפינקעל דאנקט.

ווי אזוי שאפערען קאנקורירן צווישען זיך.

דער היגער איינוואוינער יעקיל פרידמאן (סקלאדאווע גאס) אייגענטימער פון א טאקסובקע האט געמאלדען אין דער פאליציי, אז ווען זיין טאקסיבקע איז געשטאנען ביים באהן-הויף אין מאמענט ווען זיין שאפער איז נישט געווען, האט איינער פון די שאפערען אויסגענוצט די געלעגענהייט און אריינגעשיט זאמד אין מאטאר אריין, וואס האט אנגעמאכט א שאדען פון 52 זל. אבער דער קאנקורירענדער שאפער האט זיך נאך מיט דעם נישט געלאזט בעגניגען און דעם לעצטען מאנטאג ווען ה' פרידמאן האט געהאט דריי פערזאן אין זיין טאקסובקע צו פאהרען קיין בוסק איז צוגעלאפען דער היגער שאפער סקשיפעק ראמאן איבערגעהאקט די דראטען פון מאטער און געוואלט צושניידען די אפאנעס אבער די איבריגע שאפערען האבען איהם פערהאלטען.

גנבים פון פרוכטען.

דער היגער פרוכטען-הענדלער לייב נרינבוים האט געמאלדען דער פאליציי, אז ביינאכט פון שבת אויף זונטאג האבען אומבעקאנטע גנבים זיך אריינבעקומען אין זיין געדונגענעם סאד אויף קאפעצרניקא 5 און ארויסגע'גנב'עט פרוכטען פאר 120 זל.

א דעלעגאציע פון צענטראלע בריסקער-קאמיטעט צום צווייטע מאהל אין קעלץ.

שוין צום צווייטען מאהל איז אין שליחות פון צענטראלען בריסקער הילפס-קאמיטעט געקומען קיין קעלץ א דע-לעגאט.

דער דעלעגאט שטיינט ממש. ווען מען דערצעהלט איהם, אז די היגע כלל-טוער ווילען נישט געהן זאמלען און עס וויל זיך בכלל נישט גלויבען, אז צווישען די 18 טויזענד יודישע באפעל-קערונג אין קעלץ זאל זיך נישט געפי-נען קיין צוואנציג פערזאהן וואס זאלען וועלען שפענדען א פאר שעה אויף דעם צוועק. ערשט נאך צוויי טעג זיין אין קעלץ איז געלונגען צונויפצוזאמלען א פאר פערען, ווי אויך איז צוזאמענגעש-טעלט געווארען א סטאבילער קאמיטעט, וועלכער בעשטעהט פון די ה"ה חיים ווייגריב-(פרעזעס) משה דוד אייזענבערג (קאסירער) יחזקאל צוקער (סעקרעטאר) קאמיטעט מיטגלידער: וויצע פרעזעס שטערנפעלד, דוד ביינוואל, יוסף ענזוך, חיים אשר קאזלאווסקי, יהושע הארא-וויטש, יהושע בעקערמאן, א. מינץ, פיאסקאגורסקי און אנד. אפשר וועלען שוין פארט די געשאפענע זאמלער איי-מאהל פאר אלע מאהל ערלעדיגען די פליכט זייערע און נישט ווייטער וואַרטען אז דער דעלעגאט זאל דארפען קומען א דריט מאהל.

מיר וועלען די וואך אבערמאנדערשען די יוצרות. אנשטאט וואס מיר דארפען פאַרעפענטליכען די נעמען פון די מנדי-בים וועלען מיר פאַרעפענטליכען דריי פערזאן וואס האבען נישט געוואלט גע-בען, דאס זענען: דער קאנטאר-אייגענטי-מער שאראגראדער פון (פיעראצקיעגא גאס) אברהם ווייגריב (פיאטרקאווסקא גאס) אייגענטימער פון קוילען - סקלאד און יוסף יצחק רובינשטיין [פיאטרקאווסקא גאס) אינהאבער פון הורט קאלאניאל-געשעפט. נ. מילא. דעם ה' שאראגרא-דער. טערשטעהען מיר. צו האט געזאגט אז ר'האט אייגענע ארימעלייט, קען ער נישט געבען אויף בריסק (נעבעך)

אבער אבצוזאגען חוצפה'דיג ווי די ה"ה ווייגטרויב און רובינשטיין האבען געטוהן, אז „איך וויל נישט „געבען" גלייך ווי די בריסקער יודען וואלטען די ה"ה גאָרגישט אנגעהערט איז ווערט צו פערעפענטליכען און זאלען כאטש קיעלצער יודען וויסען וואס זיי פערמאגן.

אינטערוועניץ ביים סטאראסטא ; קעלצער קליינהענדלער

אין צוזאמענהאנג מיט די לעצטע ארויס-טרעטונגען פון די די היגע נאראוואצעס-וועלכע האבען פיקעטירט און פאטאגרא-פירט יודישע געשעפטען האט א דעלעגאציע פון היגען קליינהענדלער-פעראיין אין די פערזאנען פון פרעז. אדוו. מאנעלא, האנ-דעלס-ראטמאן ח. פאכעל, וויצע פרעזעס ארנאלד מינץ און לייטער פון קליינהענ-דלער - פעראיין נ. נורסקי זיך פאר-געשטעלט פאר'ן סטאראסטא און אינטער-וועניערט וועגען דעם ענין.

די קאנפערענץ האט געדויערט קנאפע 2 שעה. דער סטאראסטא האט די דע-לעגאציע זעהר פיין אויפגענומען, פער זיכערט, אז אזעלכעס וועט זיך שוין מעהר נישט איבערחזר'ן און טאקי באלד פער-ארדענט די מאכט - ארגאנען נישט צו-צולאזען צו אזעלכעס.

דאס ציון. בית-המדרש „שערי-ציון".

בערך 40 יאהר עגזיסטירט שוין אין קעלץ דאס ציוניסטישע בית המדרש שערי-ציון. זעהר פיעל האט זיך שוין דאס בית-המדרש אנגעליטען אין די צא-רישע צייטען צוליב די ציוניסטישע אר-ביים וואס איז דארט געפיהרט געווארען. א גרעסערע צאהל ציוניסטישע מתפללים פון שערי-ציון געפינען זיך היינט אין ארץ ישראל. אויך היינט ווערט אין שערי-ציון נעפיהרט צווישען עולם מתפללים א לעבהאפטע ציוניסטישע ארבייט און עס וואלט באמת געווען אַנ'אומרעכט פון די היגע ציוניסטען, אז זיי זאלען לאזען צוליב מאטעריעלע סבות זאל דאס פערטאַכט ווערען.

אויף די קומענדע ימים נוראים האט דאס בית-המדרש שערי-ציון אנגאזשירט א קוואליפיצירטען חזן מיט א כאר, דער לאקאל איז גאַנ'ץ רעמאנט פיין איינגע-ארדענט, די מתפללים וועלען האבען בעקוועמע פלעצער.

דער גבאי פון בית-המדרש ווענדעט זיך צו אלע מתפללים און בפרט צום ציוניסטישען עולם ווי זאלען זיך בע-צייטענס צוגרייטען מיט פלעצער דורך אויסקויפען אייגענטס-קארטען, וועלכע מען קען באקומען טעגליך פון 6 ביז 8 אַחענר אין בית המדרש און אזוי ארום געבען די מעגליכקייט ווייטער צו קענען דערהאלטען דאס ציוניסטישע בית המדרש שערי ציון.

פאטאלער שפרינג.

דער איינוואוינער פון דארף בליושין טאדעאוש דולעבא קומענדיג צו דער באהן-סטאציע האט ער געטראָפען אַב-גנהן דעם צוג. ווילענדיג דעריאנען האט ער נעגעבען אזא פאטאלען שפרינג אויף די טרעפ, אז ער איז ארונטער אונטערן לויפענדיגען צוג, וועלכער האט איהם אבגעריסען די רעכטע האנד און דעם לינקען פיס. אויפ'ן וועג אין שפי-טאל אריין קיין סטראכאוויץ איז דער זעלבער געשטארבען.

געשלעג אויף שענקעוויטש גאס

פרידמאן יאנקעל (סקלאדאווא 13) נע-הענדיג אויף שיענקעוויטשא גאס איז איהם באפאלען פיאטר סטארשיק פון כמיעלניק און איהם גוט צעשלאגען. דאס געשלעג איז ענטשטאנען צוליב די אלטע קאנקורענץ וואס ווערט געפיהרט צווישען די 2 פערזאנען.

סטאניעווסקיס צ י ר ק
אין קעלץ.

נעכטען איז געקומען קיין קעלץ דער בעריהמטער צירק - סטאניעווסקי וועלכער וועט זיין אין קעלץ נאר 4 טעג. די פאר-שטעלונגען וועלכע דויערן גאנצע 3 שעה אין באמת א אטראקציע פארן עולם צירק ליבהאבער.

ביי קעלצער-שיך פאבריקאנטען
ווערן דורכגעפיהרט קאנטראלעס פון דער קראנקען-קאסע.

די היגע קראנקע-קאסע פיהרט לעצטענס אדורך שטרענגע קאנטראלעס ביי די היגע יודישע שיך - פאבריקאנטען. די קאנטראלעס נעמען ארום די לעצטע 4 יאהר. א טייל שיך-פאבריקאנטען האבען שוין בעקומען „נאקאזען" צו צאהלען גרעסערע סומען געלד.

ויצענדיג אין ארעסט גנבעט ער נאך אויך.

בענבען יאן האט געמאלדען אין דער פאליציי, אז דינסטאג איז ער געווען פערהאלטען אין קעלצער ארעסט פאר מאכען אוואנטורעס שיכור'הייד; האט מען איהם פון טאש ארויסגעגנב'עט 15 זלאטעס. ס'איז פעסטגעשטעלט געווארן אז די 15 זל. האט איהם ארויסגעציגען סטעפאן גושעגאלעק פון קעלץ, וועלכער איז געזעסען מיט איהם אין איין צעלע. ביי דעם לעצטען איז דאס גענב'עטע געלד צוגענומען געוואָרען.

פאמיליע ערליך!

מיר ווינשען אייך א הערצליכען מזל-טוב צו דער חתונה פון אייער טאָכטער

מרים מיט ה' יהושע פרידמאן

איהר זאָלט האָבען פון זיי פיעל נחת

חיים ווייגריב מיט פרוי און קינדער.

די בעסטע ווינשען דער פאמיליע ערליך

צו דער חתונה פון זייער ל. טאכטער

מרים מיט ה' יהושע פרידמאן

ד ר י ק ט א ו י ס

מ. הויפערמאנאוויטש און פאמיליע.

דער פאמיליע ערליך

צו דער חתונה

פון זייער ל. טאכטער

ווינשען א הערצליכען מזל-טוב און פיעל גליק

א דייבאך און פרוי.

לשמוע אל הרנה ואל התפלה

כ'מאך בעקאנט די ג' מתפללים, אז ווי יעדעס יאהר וועלען אויך אין די הויכיעהריגע פייערליכע יום-טובים. ראש השנה, יום כפור און סוכות דאווענען אין ציוניסטישען בית-מדרש שערי-ציון (טשארנאווסקא 3.) די

בעסטע חזנים

פלעצער ווערען שוין פערדינגען — כל הקודם זכה!

גבאי נחמיה אסטראוויטצקי

הרני משתתף בצערם הגדול של משפחת ק א פ ע ל למות עליהם אשתו ואמם

מרת שיינדיל

המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

קעלץ

דוד קאכען ורעיתו

מ ט ל ד ו נ ג

ס'יוערט געמאלדען עפענטליך, דאס ווער ס'איז אין בעזיץ פון פראטעס-טירטע-וועקסלען עיוענטועל „וויראקען" אויפ'ן ה'

שטשעפאנעק (גערינכטס-סעקרעטאר אין באדזענטין)

זאל זיך מעלדען אין אונזער רעדאקציע אבטיילונג אין קעלץ וועט בעקומען אויסגעצאהלט ס'געלד.

AGENTA NA KIELCE

do sprzedaży i propagandy przyjmie „JAWA" Fabryka Cykorji w Radomiu

Oferty: „JAWA" Radom 4, skrz. poczt. 32

NIERDZEWNE

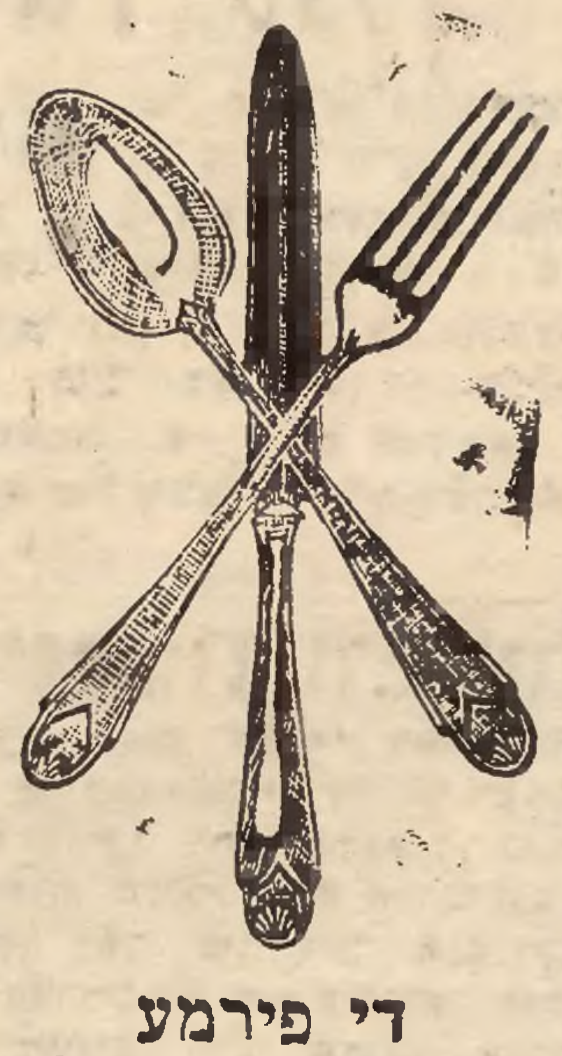

BIAŁY METAL

די פירמע

Szlama Kaner

KIELCE, DUŻA 9

מאכט בעקאנט דאס זי ארבייט אויס פלאטיר אויף ווייסען מעטאל גאראנטירט אויף 10 יאהר, וועלכעס פערטרעט די פירמעס: „פראנעט" און „נארבלין" מיט פאלגענדען סטעמפעל:

| Sz Kaner | B. H. | na 10 lat |

אין אלע רעדאקציע און אדמיניס-טראציע ענינים זיך פערשטענדיגען יעדען טאג פון 7–5 אוונד טעלעפאניש נומ. 16-22

TARYFA OGŁ.: Na 1-szej stronie mm 1 szp. 40 gr. w tekscie mm 1 szp. 60 gr. na ostatnie stron. mm 1 szp. 25 gr.

1-sza i ostatnia strona liczą 8 szpalt.

אבאנאמענטס פרייז: פאר א חודש אין פוילען 1 זלאָט אין פראנקרייך, בעלגיען 4 פראנק אין אנדערע לענדער 30 סענט.

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC. tel. 15-18 .טעל

Wydawnictwo „Radomer Kielcer Leben" Radom szwarlikowska 20